

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

TJAŠA PODERGAJS

**ŽENSKE V LOKALNI POLITIKI – UTOPIJA ALI
REALNOST?**

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA 2008

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

TJAŠA PODERGAJS

Mentor: doc. dr. Miro Haček

**ŽENSKE V LOKALNI POLITIKI – UTOPIJA ALI
REALNOST?**

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA 2008

Ženske v lokalni politiki – utopija ali realnost?

V diplomskem delu je bil temeljni predmet raziskovanja analiza lokalnih volitev l. 2002 in 2006. Analizirala sem sestavo občinskih svetov, še posebej me je zanimala zastopanost žensk v mestnih svetih 11 mestnih občin. Delež izvoljenih žensk v občinske svete se je iz leta 2002, ko je bilo 13,1 % žensk v občinskih svetih, povečal v letu 2006 na 21,5 %. V letu 2002 so bile najpogosteje izvoljene svetnice iz list drugih strank in koalicij, SD, SMS, LDS, neodvisnih kandidatk, N.Si, DeSUS, SLS, SDS itn. V letu 2002 je bilo 4976 kandidatk, od skupaj 23 426 vseh kandidatov. Za leto 2006 pa je razlika ogromna, saj je bilo kar 8762 kandidatk od skupnih 26 721 vseh kandidatov. V letu 2002 je bilo 423 izvoljenih kandidatk, v letu 2006 pa kar 728. Kvote so se v tem primeru izkazale kot učinkovit mehanizem, s pomočjo katerega je možno v zelo kratkem času doseči zelene učinke. Zahteve po kvotah so rezultat mnogih prizadevanj, da se izboljša zastopanost žensk v politiki, sočasno pa se jim odpre možnost politične kompeticije.

Ključne besede:

- lokalna samouprava, lokalne volitve, politična participacija, predstavniška demokracija, politika enakih možnosti.

Women in local policy – utopia or reality?

Basic object of my diploma was analysis of local elections in dissertation in 2002 and in 2006. I analysed composition of municipal councils, I was interested in presence of women in town councils of 11 municipalities still separately. Share of elected women to municipal councils is being eaten from year in 2002, when was 13,1% of women in municipal councils, he increased per 21,5% in 2006. Councillors from lists of other parties and coalitions were elected in 2002 oftenest, SD, SMS, LDS, of independent candidates, N.Si, DeSUS, SLS, SDS. 4976 candidates were in 2002, from together 23 426 all candidates. Difference is enormous for year in 2006, because it was it which 8762 candidates from common 26 721 all candidates. 423 elected candidates were in 2002, in 2006 which 728. Quotas proved as efficient mechanism in this case, with the help of which is possibly in very short time to achieve wished for effects. Demands round quotas are result of many aspirations, that presence of women in policy is improved, possibility of political competition is opened for them at the same time.

Keywords:

- local autonomy, local elections, political participation, representative democracy, policy of equal possibilities.

KAZALO

KAZALO	1
1. UVOD	7
2. METODOLOŠKI OKVIR	9
2.1 HIPOTEZI	10
2.2 METODOLOŠKI PRISTOP	11
3. OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV	12
3.1 LOKALNA SKUPNOST IN LOKALNA SAMOUPRAVA	12
3.2 OBČINA	15
3.2.1 <i>Naloge sodobnih občin</i>	17
3.3 OBČINSKI ORGANI	18
3.4 PREDSTAVNIŠKA DEMOKRACIJA.....	19
3.5 POLITIČNA PARTICIPACIJA	23
3.5.1 <i>Zvrsti politične participacije</i>	25
3.5.2 <i>Tipi politične participacije</i>	25
3.5.3 <i>Oblike politične participacije</i>	26
3.6 POLITIČNE STRANKE	28
4. LOKALNE VOLITVE	30
4.1 VOLILNA PRAVICA.....	31
4.2 VOLILNE ENOTE.....	31
4.3 KANDIDIRANJE	31
4.4 VOLITVE ČLANOV V OBČINSKI SVET	32
4.5 VOLITVE ŽUPANA	32
4.6 NAKNADNE IN PONOVDNE VOLITVE	32
4.7 VOLILNI SISTEM.....	33
5. ŽENSKE V LOKALNI POLITIKI – UTOPIJA ALI REALNOST?	35
5.1 POLITIKA ENAKIH MOŽNOSTI	36
5.2 KOMBINACIJA ŽENSKEGA IN MOŠKEGA ELEMENTA V POLITIKI.....	37
5.3 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA ZASTOPANOST ŽENSK V POLITIKI.....	38

5.3.1 Pomen volilnega sistema na lokalnem nivoju	38
5.3.2 Vloga političnih strank.....	39
5.3.3 Pomen političnih strategij	41
5.3.4 Vpliv različnih okolij	45
5.4 OVIRE PRI VKLJUČEVANJU ŽENSK V POLITIKO	46
5.4.1 Tradicija.....	46
5.4.2 Izobrazba.....	46
5.4.3 Zaposlitev.....	46
6. ZASTOPANOST ŽENSK V LOKALNI POLITIKI.....	47
6.1 SPLOŠNA ANALIZA LOKALNIH VOLITEV 2002 IN 2006	47
6.1.1 Osnovni podatki.....	47
6.1.2 Volilna udeležba v Sloveniji in mestnih občinah.....	48
6.2 ANALIZA LOKALNIH VOLITEV 2002 IN 2006 V OBČINSKIH IN MESTNIH SVETIH.....	50
6.3 ANALIZA LOKALNIH VOLITEV 2002 IN 2006 V MESTNIH OBČINAH.....	56
7. ZAKLJUČEK.....	64
8. LITERATURA	67
9. PRILOGA	75

SEZNAM MODELOV, TABEL IN GRAFOV

<i>MODEL 5.3.4.1: VPLIV POLITIČNE KULTURE NA DELOVANJE RAZLIČNIH SUBJEKTOV IN OBRATNO</i>	45
<i>GRAF 6.1.1.1: DELEŽ MESTNIH IN DRUGIH OBČIN V LETU 2002</i>	47
<i>GRAF 6.1.1.2: DELEŽ MESTNIH IN DRUGIH OBČIN V LETU 2006</i>	47
<i>GRAF 6.1.3.1: KANDIDATKE IN IZVOLJENE KAND. ZA ŽUPANJE PO LISTAH KANDIDATOV</i>	49
<i>GRAF 6.1.3.2: IZVOLJENI ŽUPANI IN ŽUPANJE PO KANDIDATNIH LISTAH</i>	50
<i>GRAF 6.2.1: ŠTEVILO KANDIDATOV IN KANDIDATK V OBČINSKE SVETE</i>	51
<i>GRAF 6.2.2: ŠTEVILO IZVOLJENIH KANDIDATOV IN KANDIDATK V OBČINSKE SVETE</i>	51
<i>GRAF 6.2.3: DELEŽ GLASOV V OBČINSKE SVETE PO LISTAH KANDIDATOV</i>	52
<i>TABELA 3.4.1: ŠTEVILO KANDIDATOV NA LOKALNIH VOLITVAH V SLOVENIJI V OBDOBJU 1994 DO 2006</i>	21
<i>TABELA 3.4.2: LOKALNE VOLITVE ZA L. 1998 IN 2002 V OBČINAH Z VEČINSKIM VOL. SISTEMOM</i>	21
<i>TABELA 3.5.2.1: TIPI POLITIČNE PARTICIPACIJE</i>	25
<i>TABELA 4.7.1: RAZDELITEV VOLILNEGA SISTEMA V OŽJEM POMENU</i>	33
<i>TABELA 5.3.1.1: PRIKAZ GROZDA DRUŽBENIH IN POLITIČNIH DEJAVNIKOV</i>	39
<i>TABELA 6.1.1.3: TABELA Z NEKATERIMI OSNOVNIMI PODATKI O LOKALNIH VOLITVAH</i>	48
<i>TABELA 6.1.2.1: DELEŽ VOLILNE UDELEŽBE NA LOKALNIH VOLITVAH</i>	48
<i>TABELA 6.2.4: DELEŽ IZVOLJENIH OBČINSKIH SVETNIC PO NEKATERIH LISTAH KANDIDATOV</i>	53
<i>TABELA 6.3.1: ZASTOPANOST ŽENSK PO KANDIDATNIH LISTAH V MESTNEM SVETU OBČINE KOPER</i>	56
<i>TABELA 6.3.2: ZASTOPANOST ŽENSK PO KANDIDATNIH LISTAH V MESTNEM SVETU OBČINE KRANJ</i>	56
<i>TABELA 6.3.3: ZASTOPANOST ŽENSK PO KANDIDATNIH LISTAH V MESTNEM SVETU OBČINE VELENJE</i>	57
<i>TABELA 6.3.4: ZASTOPANOST ŽENSK PO KANDIDATNIH LISTAH V MESTNEM SVETU OBČINE MARIBOR</i>	57
<i>TABELA 6.3.5: ZASTOPANOST ŽENSK PO KANDIDATNIH LISTAH V MESTNEM SVETU OBČINE SL. GRADEC</i>	58
<i>TABELA 6.3.6: ZASTOPANOST ŽENSK PO KANDIDATNIH LISTAH V MESTNEM SVETU OBČINE MURSKA SOBOTA</i> 58	
<i>TABELA 6.3.7: ZASTOPANOST ŽENSK PO KANDIDATNIH LISTAH V MESTNEM SVETU OBČINE PTUJ</i>	59
<i>TABELA 6.3.8: ZASTOPANOST ŽENSK PO KANDIDATNIH LISTAH V MESTNEM SVETU OBČINE LJUBLJANA</i>	59
<i>TABELA 6.3.9: ZASTOPANOST ŽENSK PO KANDIDATNIH LISTAH V MESTNEM SVETU OBČINE NOVO MESTO</i>	60
<i>TABELA 6.3.10: ZASTOPANOST ŽENSK PO KANDIDATNIH LISTAH V MESTNEM SVETU OBČINE NOVA GORICA</i> ... 60	
<i>TABELA 6.3.11: ZASTOPANOST ŽENSK PO KANDIDATNIH LISTAH V MESTNEM SVETU OBČINE CELJE</i>	61
<i>TABELA 6.3.12: ZASTOPANOST ŽENSK PO KANDIDATNIH LISTAH V MESTNIH SVETIH</i>	62

1. UVOD

Vzrokov, zakaj so ženske, kot enakopravna kategorija prebivalstva, še vedno odmaknjene na rob, je ogromno. Predvsem na področju zaposlovanja in političnega delovanja se tej kategoriji danes posveča ogromno pozornosti. Za proučevanje te teme sem se odločila zato, ker sem ugotovila, da je žensk, ki so zastopane v občinskih svetih, zelo malo na vodilnih položajih. So torej v izraziti manjšini. Danes je politična participacija žensk zelo aktualna, vendar v velikem zaostanku za politično participacijo moških. Ta tema bo aktualna še vsaj toliko časa, dokler ne bodo ženske vsaj približno številčno zastopane v političnem življenju, kot so moški. Če nam je danes samoumevno, da imamo ženske volilno pravico, se ta samoumevnost kaj hitro razblini, ko pomislim na države kot so Pakistan, Kuvajt in še bi lahko naštevala, kjer ženska ni vredna niti dostojnega življenja, ampak nastopa zgolj kot aparat za služenje moškim. Ženske so zelo prisotne na nižjih ravneh odločanja, ustavi pa se že pri zastopnosti v občinskih svetih, kaj šele na najvišjih nivojih odločanja, npr. v nacionalnem parlamentu, v Evropskem parlamentu itn.

Ženske imajo kljub izrazito napredni zakonodaji in ukrepom na teh področjih še vedno neenakopraven in podrejen položaj. Vzroke za takšen podrejen položaj lahko iščemo že v zgodovini, saj so tradicionalni vzorci zelenega oz. pričakovanega obnašanja žensk ponekod še vedno zelo prisotni, ponekod pa še preveč trdno zakoreninjeni, da bi lahko govorili o ženski, ki je enakopravna moškemu. Stanje pred nekaj leti je bilo tudi na političnem področju izrazito negativno. In ravno te pomanjkljivosti se zrcalijo tudi danes v sodobnem političnem življenju.

Temeljni zahtevi po demokraciji, ki bo temeljila na enakopravni zastopnosti je treba dati konkretne oblike. To so ukrepi. Ukrepi, ki zahtevajo enakopravno zastopnost žensk in moških na vseh ravneh političnega, lahko uresničijo aktivno sodelovanje žensk in njihovo vlogo naredijo učinkovito in ireverzibilno. Vključevanje žensk v politično življenje mora biti enako dinamično kakor vključevanje moških. Zakaj? Ker so ljudje ženske in moški. Ker je demos, vladajoče ljudstvo, ki mu demokracija pripisuje ekskluzivno politično kompetenco neizogibno sestavljen iz vseh dovolj starih in ustrezno sposobnih predstavnic in predstavnikov ljudstva, ki sestavljajo fizično entiteto polisa. Puščanje žensk na obrobju aktivnega političnega življenja ženske prikrajšuje, da bi realizirale svoje sposobnosti (Kozmik 1994: 3).

V svojem diplomskem delu se bom nekoliko podrobneje osredotočila na stanje prisotnosti žensk v občinskih svetih v vseh lokalnih skupnostih, še posebej sestavi mestnih svetov. Osredotočila se bom torej na analizo posameznih občinskih svetov v lokalnih skupnostih, ki kot najmanjša teritorialna skupnost predstavlja ljudi, ki so med seboj povezani. »V lokalni skupnosti ljudje zadovoljujejo svoje potrebe, ki so povezane z življenjem v taki skupnosti in jih je mogoče reševati le na skupen način. Te potrebe se po svoji naravi bistveno razlikujejo od potreb, ki se zadovoljujejo na območju celotne države« (Grad 2001: 321).

Kdo bo zastopal interese občank in občanov v določeni lokalni skupnosti je odvisno od lokalnih volitev, ki se vršijo vsaka štiri leta. Poleg volitev predstavnikov v občinski svet se hkrati vršijo volitve za župana. Lokalna samouprava je vedno bolj pomembna za razvoj lokalnega okolja in boljših pogojev za življenje. Nič drugače ni z lokalnimi volitvami, ki so povsem primerljive z državnimi, tako po organiziranosti, procedurah kot s pravnimi jamstvi. Ljudem ni vseeno, kdo odloča v njihovem imenu o rešitvah, problemih, aktivnostih itn. V njihovem domačem okolju zato volijo predstavnike, ki so prepoznavni in za katere vedo, da bodo zastopali njihove interese. Koga bodo izbrali oz. za katero politično stranko se bodo odločili je njihova lastna izbira. Po pojem mnenju tukaj nastopi bistvo problema mojega diplomskega dela. Je na kandidatnih listah zastopano tolikšno število žensk, da bodo izvoljene oz. če sploh so ali pa, če morajo biti, kar se je izkazalo na zadnjih volitvah, ko so bile uveljavljene t.i. kvote.

Udeležba in rezultati na lokalnih volitvah se vedno izkažejo kot dober pokazatelj stanja na nacionalnem nivoju. Lokalne volitve so posledično pomembne tudi za državno raven. »Izidi lokalnih volitev so zato za politične stranke izredno pomemben kazalnik bodisi ohranjenega ali pa spremenjenega razmerja političnih sil v državi kot celoti. S tega vidika pomen lokalnih volitev daleč presega problematiko lokalne samouprave« (Grad 2006: 12). Svoje diplomsko delo bom omejila na bolj aktivne oblike politične participacije, in sicer na sodelovanje žensk v lokalni politiki oz. v lokalni politični areni. Predvsem bom želela izvedeti, katere politične stranke so bolj vključevale ženske na kandidatne liste in katere manj in kaj se je zgodilo z zastopanostjo žensk v občinskih svetih z lokalnimi volitvami 2006, ko so bile uvedene kvote.

2. METODOLOŠKI OKVIR

Temeljni predmet raziskovanja je analiza lokalnih volitev v vseh občinah z več prebivalci – mestne občine in v občinah z manj prebivalci v Republiki Sloveniji. Analizirala bom sestavo občinskih svetov po občinah, specifično me bo posebej zanimala tudi zastopanost žensk v mestnih svetih 11 mestnih občin, saj se je njihova zastopanost z zadnjimi lokalnimi volitvami povečala, kar je posledica uvedbe kvot.

Diplomska naloga je zgrajena iz dveh delov, vsako poglavje je razdeljeno na podpoglavja. Prvi del zajema uvod v diplomsko delo in govori o tematiki na splošno. V tem delu je predstavljen tudi metodološki okvir, ki zajema opredelitev problema, cilje diplomskega dela, hipoteze, metodološki pristop in strukturo diplomskega dela.

Sledi pojasnitev osnovnih temeljnih pojmov vezanih na področje lokalne samouprave, lokalnih volitev in natančnega opredeljevanja vloge žensk v lokalni politiki, ki vključuje politično participacijo žensk v Sloveniji, katere so ovire pri politični participaciji žensk, kateri so dejavniki, ki vplivajo na prisotnost žensk v politiki itn.

V drugem delu, analitičnem delu, bo ključnega pomena analiza, ki bo temeljila na primerjavi rezultatov lokalnih volitev iz leta 2002 in leta 2006 po vseh občinah, seveda s tabelami, grafičnimi prikazi in komentarji. Število mestnih občin se v letih 2002 in 2006 ni spremenilo – 11, medtem, ko je v letu 2002 bilo 182 ostalih občin, v letu 2006 pa 199.

V zaključnem delu bom povzela sklepe ter s tem potrdila oz. zavrnila v začetku postavljeni hipotezi. To bom storila na podlagi pridobljenih rezultatov v analitičnem delu diplomskega dela.

Sledilo bo navajanje seznama uporabljene literature, pravnih aktov in internetnih povezav. Prav tako bom dodala morebitne priloge.

Z diplomskim delom želim ugotoviti, katere politične stranke so na podlagi predpisanega zakona dejansko povečale zastopanost žensk v mestnih/občinskih svetih in katere so, po zastopanosti žensk v mestnih/občinskih svetih, ostale na približno isti ravni ter kakšno je realno stanje zastopanosti žensk po uvedbi kvot na zadnjih lokalnih volitvah.

Na osnovi tega bom ugotovila, katere politične stranke aktivno pristopajo k večji udeležbi žensk na lokalnih volitvah in jih posledično tudi uvrščajo na realno izvoljiva mesta.

2.1 Hipotezi

V diplomskem delu bom poskušala analizirati simbiozo dejanskega stanja s prejšnjim stanjem na lokalnih volitvah oz. ugotoviti, če je konkretni instrument za spodbujanje žensk v lokalni politiki dejansko povečal participacijo žensk po posameznih občinah. Hkrati bom ugotovila, ali se je zastopanost žensk v občinskih svetih po zadnjih lokalnih volitvah bistveno spremenila ali pa je zastopanost ostala na približno isti ravni. To bom dokazovala na podlagi volilnih rezultatov v občinske svete iz let 2002 in 2006.

Postavljeni hipotezi v diplomskem delu sta sledeči:

H₁: Ukrepi zagotavljanja enakih možnosti moških in žensk so na lokalnih volitvah 2006 prispevali k povečanju števila zastopanosti žensk v občinskih oz. mestnih svetih in v političnem življenju.

Zgoraj navedeno hipotezo sem postavila iz več razlogov. Prvi je ta, da sem ob spremljanju rezultatov lokalnih volitev leta 2006 ugotovila, da je zakon o lokalnih volitvah dejansko pripomogel k večjemu številu kandidatk na kandidatnih listah, kar je posledično pomenilo večjo možnost izvolitve v občinski svet in vključenost v aktualno politično dogajanje. Drugi razlog je ta, da se je o lokalnih volitvah v veliki večini poročalo o kandidatkah in kandidatih, ki so zmagali v boju za župansko mesto, veliko manj se je poročalo o tem, koliko mest v občinskih svetih so dejansko zapolnile ženske. Skušala bom torej ugotoviti, ali gre zgolj za sprenevedanje in za izpolnjevanje zakonskih norm ter na drugi strani, pri političnih strankah, kjer naj bi kvote dejansko pomenile obvezo za izpolnitev pogojev, namesto lastne angažiranosti političnih strank pri vključevanju žensk v lokalno politično sfero.

H₂: Politične stranke v sredini in levo od nje imajo v občinskih oz. mestnih svetih večje število žensk kot desno usmerjene stranke.

S to hipotezo bom ugotovila, katere politične stranke so po zadnjih lokalnih volitvah ostale približno na isti ravni zastopanosti žensk v občinskih svetih in pri katerih je viden izrazito drugačen rezultat v primerjavi z lokalnimi volitvami 2002, ko še ni bila zakonsko predpisana uvedba kvot.

2.2 Metodološki pristop

Zaradi strukture diplomskega dela in same vsebine, je diplomsko delo časovna oziroma historična analiza, saj bom uporabila podatke za leto 2002 in leto 2006. Odgovore na zastavljeni hipotezi bom iskala s pomočjo pridobljenih podatkov in grafičnih prikazov le-teh.

Pri diplomskem delu se bom posluževala naslednjih metod:

- **deskriptivna metoda:** to metodo bom uporabila pri opisovanju in razlagi temeljnih pojmov, prav tako pri opisovanju volilnih rezultatov v analitičnem delu diplomskega dela in pri zaključku.
- **analiza vsebin primarnih virov:** gre za zakone in pravne akte, analizo le-teh bom uporabila v teoretičnem in analitičnem delu.
- **analiza vsebin sekundarnih virov:** gre za zbornike, revije, članke, publikacije, poročila, ki mi bodo služili kot podlaga za razumevanje problematike tako v teoretičnem delu kot v analitičnem delu diplomskega dela.
- **analiza relevantnih internetnih virov:** to analizo bom uporabljala za poročila o rezultatih lokalnih volitev in v teoretskem delu naloge, če bo potrebno.
- **obdelava statističnih podatkov ter grafični in tabelarni prikazi:** s pomočjo statističnih podatkov bom predstavila grafični in tabelarni prikaz, kar mi bo služilo kot odgovor na zastavljeno hipotezo; ti podatki bodo prikazani v analitičnem delu diplomskega dela.
- **študija primera:** služila mi bo kot celovit opis posameznega primera in njegove analize, v mojem primeru gre za analizo dveh zaporednih lokalnih volitev. Šlo bo za opis značilnosti primera in dogajanja ter opis procesa odkrivanja značilnosti.

3. OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV

3.1 Lokalna skupnost in lokalna samouprava

»V **lokalni skupnosti** ljudje zadovoljujejo svoje potrebe, ki so povezane z življenjem v taki skupnosti in jih je mogoče reševati le na skupen način. Te potrebe se po svoji naravi bistveno razlikujejo od potreb, ki se zadovoljujejo na območju celotne države. Lokalne potrebe so zlasti potrebe po socialni in drugi varnosti, po komunalni opremljenosti in podobno« (Grad 2001: 321).

V veliki meri je zadovoljevanje teh potreb odvisno od vrste lokalne skupnosti, saj lahko govorimo o večjih in manjših lokalnih skupnostih in tudi takšnih, kjer se potrebe zelo razlikujejo, še posebej v večjih mestih, ki so veliko bolj zapleten sistem delovanja. Vse lokalne skupnosti pa imajo enoten pomen, kaj sploh predstavljajo. »Lokalna skupnost je družbena skupnost na določenem območju, navadno na območju enega ali več med seboj povezanih naselij. To je naravna življenjska skupnost, nastala z naselitvijo ljudi na določenem območju. Gre torej za družbeno skupnost na določenem območju, bistveno manjšem od območja države, ki je tako razdeljeno na večje ali manjše število lokalnih skupnosti« (Grad 2001: 321).

Lokalna skupnost po mnenju Staneta Vlaja »ni pravni pojem, ampak družbeni pojav, ki obstaja neodvisno od naše normativne volje. Gre za naravno skupnost, ki nastane na posameznem ožjem ozemlju kot posledica nujnosti uresničevanja določenih skupnih interesov ljudi, pogojenih s skupnim bivanjem na tem območju« (Vlaj 2001: 74).

Lokalne skupnosti so lahko ožje ali širše. Gre namreč za to, da so lokalne skupnosti lahko deli širših lokalnih skupnosti. Ožje lokalne skupnosti se navadno imenujejo občine, širše pa različno od države do države, kot na primer okraji, pokrajine, dežele (regije), grofije in podobno. Tudi naloge, ki jih morajo izvrševati širše lokalne skupnosti, so drugačne od tistih v manjših skupnostih, ker se nanašajo na širše območje, na večje število prebivalcev in so tudi sicer po svoji naravi nekje med nalogami ožjih lokalnih skupnosti in nalogami države (Grad 2001: 322).

Sociološka teorija celo deli lokalne skupnosti na:

- podeželske in
- mestne skupnosti.

V teoriji obstaja mnogo različic, kaj dejansko je lokalna skupnost in kakšne funkcije ima, kljub temu pa je večina avtorjev mnenja, da so bistveni elementi lokalne skupnosti naslednji:

- določeno ozemlje;
- ljudje, ki so naseljeni na tem ozemlju;
- skupne potrebe ljudi;
- interesi ljudi;
- dejavnosti za zadovoljevanje potreb;
- zavest ljudi skupnosti, ki ji pripadajo (glej Vlaj 2001: 74).

»Pojem **lokalna samouprava** pomeni več kot zgolj lokalno skupnost; pomeni lokalno skupnost, ki ima status samouprave. Lokalna skupnost je zgolj nosilec (lokalne) samouprave, njen subjekt; (lokalna) samouprava pa je pravnosistemska institucija, ki opredeljuje položaj (status) lokalne skupnosti. Ta se izraža v njeni neodvisnosti od države in od vsake druge organizacije« (Šmidovnik 1995: 27).

Lokalna samouprava deluje v unitarnih in sestavljenih državah. V slednjih se enote lokalne samouprave oblikujejo znotraj držav – članic, pogosto tudi na precej različen način. Sestavljene države imajo ponavadi razvito lokalno samoupravo z visoko stopnjo avtonomije. V unitarnih državah pa je lokalna samouprava podlaga rahljanja centralizma, omejevanja državnega birokratizma, izraz priznavanja raznolikosti in približevanja državne oblasti prebivalcem. Gre za posebno obliko vertikalne delitve državne oblasti. Tako krepitev federalizma kot decentralizacija unitarnih držav gresta z roko v roki z razvojem lokalne samouprave. Proti pretirani krepitvi lokalne samouprave navajajo neracionalno trošenje državnih sredstev in vzpostavljanje številnih lokalnih centrov od prebivalcev odtujene politične moči (Ribičič 1996: 382).

Bistveni konstitutivni elementi institucije lokalne samouprave so naslednji elementi samoupravnosti:

- teritorialno določene in med seboj razmejene lokalne skupnosti, ki so ustanovljene kot subjekti lokalne samouprave – teritorialni element samoupravnosti;
- skupnostim je priznano delovno področje nalog – funkcionalni element samoupravnosti;
- naloge opravljajo člani skupnosti pod lastno odgovornostjo – organizacijski element samoupravnosti;
- skupnost ima lastna materialna in finančna sredstva za opravljanje svojih nalog – materialno - finančni element samoupravnosti;
- skupnost ima lastnost pravne osebe – pravni element samoupravnosti (glej Šmidovnik 1995: 29).

O lokalni samoupravi torej ni mogoče govoriti, če niso vzpostavljeni vsi konstitutivni elementi institucije lokalne samouprave, ki samoupravo dejansko omogočajo in jo vzpostavijo. Položaj lokalne samouprave pa je pridobljen z aktom države, praviloma z zakonom, ki je bil v Državnem Zboru Republike Slovenije sprejet 21. decembra 1993 in je bil spremenjen s šestimi novelami. Omenjeni zakon je pravna podlaga za delovanje občin kot temeljnih lokalnih skupnosti.

Strokovna podlaga za pripravo zakona o lokalni samoupravi ter njegovih sprememb in dopolnitev so bile primerjalno pravne študije sistemov lokalne samouprave v Evropi, Evropska listina lokalne samouprave, praktične izkušnje delovanja občinskih organov v prvem mandatu in zahteve Ustavnega sodišča Republike Slovenije za uskladitev nekaterih določb Zakona o lokalni samoupravi z ustavo oziroma dopolnitev zakona z določbami, zaradi katerih posamezna področja, ki so vsebina zakona, niso bila urejena v skladu z Ustavo Republike Slovenije (Juvan Gotovac 1999: 39).

»Razmerje med državo in lokalno skupnostjo, ki ima pravico do samouprave, je torej urejeno tako, da država lokalni skupnosti prizna pravico urejati določen del javnih zadev in se iz njene sfere v čim večji možni meri umakne. Ne pa v celoti, saj ohrani nadzorstvo nad zakonitostjo delovanja lokalne skupnosti« (Virant 2004: 162).

3.2 Občina

Občina je temeljna lokalna samoupravna skupnost. V tej opredelitvi so obsežene tri najpomembnejše sestavine, ki so značilne za občino:

- je glavni oziroma najvažnejši tip lokalne samouprave;
- oblikovana je v okviru naravne oziroma zgodovinsko nastale lokalne skupnosti, naselja pa so povezana med seboj s skupnimi interesi;
- ima položaj samoupravnosti (glej Šmidovnik 1995: 63).

»Ustava Republike Slovenije (139. člen) opredeljuje občino kot samoupravno lokalno skupnost, ki je hkrati tudi edina obvezna samoupravna lokalna skupnost. Na tej podlagi je zakon o lokalni samoupravi opredelil občino kot temeljno lokalno skupnost. Območje občine obsega naselje ali več naselij, ki so povezana s skupnimi potrebami in interesi prebivalcev« (Grad 2001: 330).

Občina je ustanovljena z zakonom, še prej pa o sami opredelitvi občina da oziroma občina ne, odločajo občanke in občani z referendumom. Z referendumom se ugotovi, kakšna je volja prebivalcev za ustanovitev nove občine. To velja tako za ustanovitev nove občine kot za različne spremembe. Tako lahko pride do »združitve več občin v novo občino, lahko pa se občina razdeli na več novih občin ali se del občine izloči iz občine in ustanovi kot nova občina ali pa se priključi že obstoječi občini« (Grad 2001: 330). Pri ustanavljanju občin je referendum obvezen, vendar se tukaj pojavi manjša špranja, ki pravi, da po svojih posledicah referendum naj ne bi bil obvezen, saj ne zavezuje Državnega zbora, da upošteva voljo ljudstva. Zaradi takšnih in drugačnih komplikacij pri upoštevanju referendumske volje in ustanavljanja občin, podrobneje zadeve opredeljuje zakon o postopku za ustanovitev občin in za določitev njihovih območij.

Glede na dejstvo, da določene lokalne skupnosti, v obliki raznih iniciativ v okviru občin, želijo postati nova občina znotraj že obstoječe občine, skratka se želijo odcepiti od obstoječe občine, me je zanimal odgovor na vprašanje, kakšni so pogoji, da lahko govorimo o ustanovitvi občin.

Ti pogoji so naslednji:¹

- osemletno šolanje – osnovna šola;
- primarno zdravstveno varstvo občanov – zdravstveni dom ali zdravstvena postaja;
- preskrba z življenjskimi potrebščinami – trgovina z živili in mešanim blagom;
- komunalna opremljenost - oskrba s pitno vodo, odvajanje in čiščenje odpadnih voda, oskrba z električno energijo;
- poštna storitve;
- finančne storitve hranilnice ali banke;
- knjižnica – splošno izobraževalna ali šolska;
- prostori za upravno dejavnost lokalnih skupnosti.

Občina se torej ustanovi in določi njeno območje delovanja z zakonom, seveda po prej izvedenem referendumu, kjer se izkaže volja ljudstva. Ob ustanovitvi ima lahko občina manj kot 5000 prebivalcev, če gre za ustanovitev nove občine z združitvijo dveh ali več občin. Pomemben pogoj za ustanovitev je vsaj 5000 prebivalcev oz. zaradi geografskih, obmejnih, narodnostnih, zgodovinskih ali gospodarskih razlogov, manj kot 5000 prebivalcev.² Naša ureditev prav tako ne pozna razlikovanj med podeželskimi in mestnimi občinami, vendar dopušča možnost pridobitve statusa mestnih občin. »Ustava (141. člen) namreč določa, da lahko mesto pridobi status mestne občine po postopku in pod pogoji, ki jih določa zakon. Mestna občina opravlja kot svoje tudi z zakonom določene naloge iz državne pristojnosti, ki se nanašajo na razvoj mest« (Grad 2001: 333).

Mestna občina je namreč po zakonu gosto in strnjeno naselje ali več naselij, povezanih v enoten prostorski organizem in mestno okolico, ki jo povezuje dnevna migracija prebivalstva. Status mestne občine lahko dobi le tisto mesto, ki ima najmanj 20.000 prebivalcev in najmanj 15.000 delovnih mest, od tega najmanj polovico v terciarnih in kvartarnih dejavnostih, ter je geografsko, gospodarsko in kulturno središče svojega gravitacijskega območja ter izpolnjuje še druge zakonske pogoje. Mestno občino ustanovi državni zbor z zakonom, s katerim določi tudi ime in meje mestne občine, po poprej opravljenem referendumu in po posebnem postopku (Grad 2001: 333).

¹ Glej 13. člen Zakona o lokalni samoupravi.

² Glej 13.a člen Zakona o lokalni samoupravi.

3.2.1 Naloge sodobnih občin

Sodobne občine so odgovorne in pristojne za opravljanje mnogih raznovrstnih funkcij. Vendar v tem primeru ne gre samo za opravljanje funkcij prenesene iz državne ravni na lokalno, ampak gre tudi za opravljanje nalog, ki jih država določi občinam, torej neke vrste občinske naloge. Sodobne občine opravljajo torej naslednje vrste nalog:

- lokalne zadeve ali zadeve lokalnega pomena – gre za zadeve, ki so izvorno občinskega pomena in si jih občina določa v okviru svoje ustavne avtonomije. Pojem lokalne zadeve pomeni elastično formulo o delovnem področju občine v skladu s krajem in časom, npr. graditev in vzdrževanje lokalne infrastrukture, oskrbovanje prebivalstva in gospodarstva s komunalnimi storitvami, zagotavljanje socialne, zdravstvene in šolske dejavnosti itn.;
- lokalne zadeve, ki jih občinam določi država s svojimi zakoni – praviloma gre za področne zakone, npr. zakon o cestnem prometu, o urejanju prostora, izobraževanju itn.;
- prenesene naloge državne uprave, ki jih država s svojimi zakoni prenaša v izvajanje občinam – te naloge opravljajo pristojni občinski organi po posebnem režimu nadzora, ob tem pa mora država občinam za njihovo izvajanje zagotoviti potrebna sredstva (glej Šmidovnik 1995: 75).

Zakon o lokalni samoupravi v 21. členu v III. poglavju jasno opredeljuje, katere naloge mora občina opravljati, da zadovolji potrebe svojih prebivalcev, vendar pa tudi dopušča, da se določijo naloge še z drugimi zakoni iz drugih področij. Občina lahko tudi »v okviru svojih nalog poseduje, pridobiva in razpolaga z vsemi vrstami premoženja, ustanavlja in vodi javna podjetja ter v okviru javnih financ določa svoj proračun« (Grad 2001: 332).

Prav tako je v zakonu o lokalni samoupravi natančno definirano, katere naloge se nanašajo na razvoj mest in jih mora kot takšne urejati mestna občina.³

³ Glej 22. člen Zakona o lokalni samoupravi.

3.3 Občinski organi

Občinske organe predstavljajo:

- **občinski svet** – je najvišji organ odločanja v občini in s splošnimi akti ureja vse zadeve v okviru pravic in dolžnosti občine, prav tako sprejema občinski proračun ter druge programske akte, odloča o občinskem premoženju ter ustanavlja javna in druga podjetja ter sklade ter imenuje in razrešuje člane občinskih organov, podžupane, predstavnike ustanovitelja v organih javnih podjetij in skladov itd. Zakon o lokalni samoupravi prav tako določa število občinskih svetnikov, to število se giblje od 7 do 45 in je vezano na število prebivalcev občine. »Zakon določa še nekatera druga vprašanja v zvezi s položajem člana občinskega sveta, zlasti nerazdružljivost funkcije z drugimi funkcijami ter prenehanje mandata člana občinskega sveta. Tako določa, da funkcija člana občinskega sveta ni združljiva s funkcijo župana, podžupana in člana nadzornega odbora, kot tudi ne z delom v občinski upravi« (Grad 2001: 336).
- **župan** – je organ občine in občinski funkcionar. »Po zakonu o lokalni samoupravi župan predlaga občinskemu svetu v sprejem proračun in zaključni račun proračuna občine, odloke in druge akte iz pristojnosti občinskega sveta« (Grad 2001: 337). Njegova funkcija je nezdružljiva z več funkcijami, kot so: član občinskega sveta, član nadzornega odbora, z delom v občinski upravi in še s kakšno drugo funkcijo. Župan se sam odloča, če bo delo opravljal poklicno oz. profesionalno ali pa nepoklicno oz. neprofesionalno. Župan predstavlja občinski svet ter zastopa in vodi občino, nima pa pravice glasovanja. Prav tako skrbi za objavo statuta, odlokov in drugih splošnih aktov. Izvoljen je za dobo štirih let, razen če se njegov mandat predčasno preneha oz. najdlje do izvolitve novega župana na nadomestnih volitvah. Redne lokalne volitve se izvajajo istočasno kot volitve članov občinskega sveta.
- **nadzorni odbor** – je poseben občinski organ, ki nadzoruje finančno poslovanje občine. Opravlja nadzor nad razpolaganjem s premoženjem občine, nadzoruje tudi smotrnost porabe proračunskih sredstev in finančno poslovanje uporabnikov občinskih proračunskih sredstev. »Člane nadzornega odbora imenuje občinski svet za mandatno dobo članov občinskega sveta. Svoje naloge opravljajo nepoklicno in njihova funkcija je zaradi vsebine in narave njihovega dela nezdružljiva s številnimi drugimi funkcijami« (Grad 2001: 338).
(glej Vlaj in Juvan Gotovac 2001).

3.4 PREDSTAVNIŠKA DEMOKRACIJA

»V svetu prevladuje posredna – predstavniška demokracija, kjer ljudstvo izvoli svoje predstavnike, da sprejemajo temeljne odločitve, za razliko od neposredne demokracije, kjer odločitve sprejema neposredno ljudstvo. Razmerje med ljudstvom in njegovimi izvoljenimi predstavniki imenujemo politično predstavništvo« (Grad 2000: 25).

V Sloveniji je na ravni lokalnih skupnosti oz. občin mesto sprejemanja odločitev občinski svet, kamor so izvoljeni kandidati lokalne skupnosti in ki jih praviloma kandidirajo politične stranke oz. samostojne liste. »Politično predstavništvo pomeni velik napredek v večstoletnem boju za politično emancipacijo človeka, za širše politično sodelovanje in za odpravo despotske in personificirane oblasti. Vse radikalne demokratične teorije, ki so izhajale iz ideje ljudske suverenosti, so ob nastanku meščanskih družb sprejele politično (voljeno) predstavništvo kot temelj demokratične politične vladavine« (Grad 2001: 180).

Pri razpravljanju o predstavniški demokraciji se največkrat zastavljajo naslednja vprašanja:

1. Če je sistem predstavništva dejansko mogoče oblikovati tako, da je predstavljena volja vsega ljudstva, tako po teritorialnem načelu kot po načelu razredne, nacionalne, spolne, rasne in tudi druge pripadnosti?;
2. Če je predstavnik ljudstva pri odločanju o splošnem dobro svoboden, ali pa mora za svoje odločitve pridobiti soglasje volivcev?;
3. Koga in čigave interese zastopa izvoljeni predstavnik ljudstva (teritorialne interese, interese organizirane skupine, interese političnih strank itn.)
(glej G. Antić 1998: 20).

Vsaj približno enaka zastopanost moških in žensk v predstavniških organih politike se pojavlja kot velik problem, vzrokov za takšno stanje pa je ogromno. »Sodobne feministične kritike predstavniške demokracije izhajajo iz problema podreprezentiranosti žensk v pomembnih organih političnega odločanja, predvsem v parlamentu. Iz prej zapisanega izhaja, da (predstavniška) demokracija, v kateri ni žensk (ali pa jih je izredno malo), ni prava demokracija ali vsaj ni dokončana demokracija« (G. Antić 1998: 39).

V teoriji obstajajo tudi štirje modeli predstavnštva, in sicer:

- »teritorialni model – izvoljeni predstavniki naj bi predstavljali interese teritorialnega področja, v katerem so bili izvoljeni;
- pluralistični model – izvoljeni predstavniki naj bi predstavljali različne tekmujoče interese;
- strankarski model – izvoljeni predstavniki naj bi predstavljali politiko stranke, na listi katere so izvoljeni;
- demografski model – izvoljeni predstavniki naj bi predstavljali mikrokozmos populacije« (Norris in Lovenduski v Brezovšek, Haček, Krašovec 2004: 76).

Raziskovalci vloge žensk v politiki se sklicujejo predvsem na demografski model, številni avtorji pa demografskemu modelu oporekajo, saj je vprašljiv tako s teoretičnega kot tudi empiričnega vidika (glej Krašovec in Fink Hafner 2004: 76).

»Na politično predstavnštvo navadno vpliva veliko dejavnikov, med katerimi so trije procesi na treh ravneh političnega odločanja:

- ponudba oziroma odločitve kandidatov,
- odločitve selektorjev,
- odločitve volivcev« (Krašovec in Fink Hafner 2004: 75).

Pri ponudbi kandidatov za področje lokalnih volitev zakon o lokalnih volitvah ureja pasivno volilno pravico za volitve v lokalnih skupnostih, tako kot na parlamentarnih volitvah, lahko na lokalnih volitvah kandidirajo državljani Slovenije, stari najmanj 18 let in jim ni bila odvzeta poslovna sposobnost. Pri procesu selekcije je zanimivo to, da slovenska zakonodaja procesom selekcije kandidatov za volitve namenja izredno malo pozornosti. Zakon o političnih strankah namreč od strank določa, da v statutih določijo postopek in organ, ki določa kandidate za volitve v državni zbor, za predsednika republike ter kandidate za volitve v organe lokalnih skupnosti (Krašovec in Fink Hafner 2004).

Ker v Sloveniji to še ni zakonsko urejeno, se lahko ti procesi med političnimi strankami bistveno razlikujejo. Prav tako so analize na ravni statotov političnih strank pokazale, da imajo pri lokalnih volitvah oziroma selekciji kandidatov večje pristojnosti organizacije političnih strank na lokalni ravni.

Tabela 3.4.1: Število kandidatov na lokalnih volitvah v Sloveniji v obdobju 1994 do 2006

Lokalne volitve	moški (število in %)	ženske (število in %)	vsi
1994	13899 – 82,6 %	2921 – 17,4 %	16820
1998*	16484 – 81,1 %	3830 – 18,9 %	20314
2002	18450 – 78,8 %	4976 – 21,2 %	23426
2006	17959 – 67,2 %	8762 – 32,8 %	26721

* V podatke ni zajeta občina Koper, ker v njej volitev niso izvedli

Vir: Krašovec in Fink Hafner 2004: 86 in internet 3 in 4.

Iz te tabele je razvidno, da narašča število žensk, ki kandidirajo na lokalnih volitvah iz leta v leto, tako je delež od leta 1994 pa do leta 2002 narasel za slabe 4 %, v letu 2006 pa za 10 %, kar je zelo spodbudno.

Proces odločanja volivcev koga voliti je zelo kompleksen proces, saj se na lokalnem področju pojavlja vedno več kandidatov in kot smo v zgornji tabeli opazili, tudi kandidatke, ki kandidirajo za mesto županj oz. za mesta v občinskih oz. mestnih svetih. »Ob preverjanju 'ponudbe' in izvoljivosti kandidatke na lokalnih volitvah glede na volilni sistem odkrijemo zanimiv paradoks. V občinah s proporcionalnim sistemom, kjer ponudba kandidatke v absolutnem številu in deležu nenehno raste, so kandidatke od volitev do volitev vedno slabše izvoljive. Nasprotno se je v občinah z večinskim sistemom v okoliščinah manjše ponudbe kandidatke povečalo absolutno število izvoljenih žensk, pa tudi delež med izvoljenimi se je rahlo povečal« (Krašovec in Fink Hafner 2004: 89).

Tabela 3.4.2: Lokalne volitve za l. 1998 in 2002 v občinah z večinskim vol. sistemom

Lokalne volitve	število kandidatke	izvoljene svetnice
1998	178	40
2002	145	45

Vir: Krašovec in Fink Hafner 2004: 89.

Iz tabele je razvidno, da se je »v občinah z večinskim volilnim sistemom v okoliščinah manjše ponudbe kandidatke (178 leta 1998 in 145 leta 2002 ob povečanem številu predstavniških mest) povečalo absolutno število izvoljenih žensk (40 svetnic leta 1998 in 45 svetnic leta 2002), pa tudi delež žensk med izvoljenimi se je rahlo povečal (9,8 % leta 1998 in 10,5 % leta 2002)« (Krašovec in Fink Hafner 2004: 89).⁴

V fazi odločanja volivcev je poleg možnosti kandidatke v procesu povečevanja tekmovalnosti in pomena lastnosti kandidatov, pomembna tudi izvoljivost kandidatov in kandidatke po poklicnih skupinah. Na osnovi mnogih podatkov se lahko govori o privilegiranih in bolj ali manj obrobni poklicnih skupinah glede na politično prodornost.⁵ Med privilegirano skupino vsekakor sodijo zakonodajalci, menedžerji in visoki uradniki. Na lokalnih volitvah 2002 je npr. ta skupina med izvoljenimi predstavljala skoraj četrtino (Krašovec in Fink Hafner 2004).

»V celoti gledano, so bili na lokalnih volitvah najbolj izvoljivi kandidati in kandidatke z vojaškimi poklici (26,6 %), zakonodajalci/ke, visoki/e uradniki/ce in menedžerji/ke pa le malo manj (23,4 %). Na lokalnih volitvah so zakonodajalke, visoke uradnice in menedžerke predstavljale le 10,2 % vseh kandidatke (po deležu so bile kandidatke iz te poklicne skupine šele na četrtem mestu)« (Krašovec in Fink Hafner 2004: 90).

⁴ Glej tabelo 3.4.2: Lokalne volitve za l. 1998 in 2002 v občinah z večinskim vol. sistemom.

⁵ Obrobne poklicne skupine so po klasifikaciji Statističnega urada RS na parlamentarnih volitvah 2000: uradniki, poklici za storitve, prodajalci; kmetovalci, gozdarji, ribiči, lovci; poklici za neindustrijski način dela; upravljalci strojev, industrijski izdelovalci in sestavljalci; poklici za preprosta dela.

3.5 Politična participacija

Adam definira politično participacijo kot »sodelovanje državljanov v javnem oziroma političnem življenju« (Adam 1991: 106). Politična participacije je »dejavnost (aktivnost), kjer je posameznik udeležen (sodeluje) z drugimi v nekaterih družbenih procesih, igrah, športu ali skupnih prizadevanjih« (Brezovšek 1995: 202). »Politična participacija je proces oblikovanja, sprejemanja in implementacije javnih politik« (glej Parry, Moyser and Day v Budge 1996: 13). Znotraj le-te gre za sodelovanje vseh zainteresiranih posameznikov v procesu opredeljevanja, oblikovanja, izvajanja in evalvacije javnih politik (glej Axford, 2002: 121).

Glavne oblike politične participacije so naslednje:

- glasovanje na lokalnih in državnih volitvah,
- glasovanje na referendumih,
- agitiranje in sodelovanje v volilni kampanji,
- aktivno članstvo v politični stranki,
- aktivno članstvo v skupini pritiska,
- sodelovanje v političnih demonstracijah, protesti s političnimi cilji in podobne aktivnosti za spremembo javnih zadev,
- različne oblike državljanske nepokorščine, kot je npr. odklonitev plačila davkov ali pa držanje predpisanega reda,
- članstvo v vladnih svetovalnih organih,
- članstvo v potrošniških svetih za industrijo v javni lasti,
- klientelistična vključenost v uresničevanje socialne politike,
- različne oblike skupnega delovanja, npr. glede okoljevarstvenih problemov na lokalni ravni (Brezovšek 1995: 203).

»Politična participacija zajema aktivnosti državljanov, s katerimi le-ti skušajo vplivati na spremembe vladnih politik, kakor tudi aktivnosti, v katerih izražajo podporo obstoječi vladi in njenim politikom« (glej Janda in drugi 1992: 228).

Če samo pogledamo malce dlje v zgodovino je jasno razvidno, da sta se že v obdobju pred našim štetjem razvili izrazito jasni vlogi, z ostrimi mejami – vloga ženske in vloga moškega. Moški ima vlogo lovca, bojevnika, tekmovalca, ženska pa na drugi strani skrbi za družino. Podobna vloga se je ohranila do današnjih časov, ki pa se predstavlja v nekoliko drugačnih vzorcih.

Politično participacijo delimo v bolj pasivne in v bolj aktivne oblike in dobimo naslednjo tipologijo:

- »opazovalne aktivnosti – spectator activities;
- prehodne aktivnosti - transitional activities;
- gladiatorske aktivnosti – gladiatorial activities« (glej Milbrath v Adam 1991: 104).

»Vprašanje participacije je osrednje vprašanje politike in demokracije. Predstavo participacije vzbuja sam pojem politike, ki se s svojim korenem sklicuje na grško polis: v agorah so udeleženci umovali, da bi v razpravi posegali v oblikovanje odločitev« (Della Porta 2003: 63).

»Politična participacija je pomembna razsežnost demokracije« (Makarovič 2002: 65).
»Volilna udeležba je najverjetneje najlažji vidik politične participacije« (glej Makarovič 2002: 73).

Verba in Nie sta s svojo definicijo izločila tudi iz politične participacije različne pasivne oblike in oblikovala model, kjer sta uvrstila naslednje kanale politične participacije:

- sodelovanje pri volitvah;
- sodelovanje pri volilni kampanji;
- komunalne aktivnosti;
- posebni kontakti – particularized contacts (Verba in Nie v Adam 1991).

Danes je politika pospeševanja in spodbujanja žensk na položaje odločanja izrazito prisotna. Evropska komisija v veliki večini spodbuja države Evropske unije k večjemu vključevanju žensk v politično sfero, vendar pa državam ne predpisuje konkretne mehanizme, ampak jih v veliki večini spodbuja s priporočili in cilji. V veliki večini so usmeritve in dosežki odvisni od držav članic samih in nenazadnje političnih strank znotraj nje.

Analiza vprašanja o politični participaciji v politiki razkrije, da se glavna politična razprava vrti okrog nezadostne zastopanosti žensk v politiki, še posebno na kandidatnih volilnih listah. Ženskam v politiki na lokalni ravni se posveča malo pozornosti. Glavni zasuk v Sloveniji se je zgodil leta 2004 z amandmajem k zakonu o volitvah v evropski parlament, v katerem je bila prvič predstavljena zakonsko predpisana kvota.

3.5.1 Zvrsti politične participacije

Ločimo več zvrsti politične participacije:⁶

- odkrita in prikrita;
- avtonomna in podrejena;
- epizodična in kontinuirana;
- ekspresivna in instrumentalna;
- verbalna in neverbalna;
- socialna in nesocialna.

3.5.2 Tipi politične participacije

Prav tako ločimo tudi tri tipe politične participacije, glede na to, kakšni so posamezniki, ki so vključeni v skupino in kakšne so njihove aktivnosti:⁷

- **osnovna** – v to skupino uvrščamo posameznike, ki pogosto spremljajo politiko v javnih medijih, se udeležujejo volitev in tudi referendumov. Gre za skupino, kjer lahko govorimo o osnovni aktivnosti državljanov itn.
- **interesna** – v to skupino uvrščamo posameznike, ki se za politiko še dodatno zanimajo in pokažejo nekoliko več interesa. Ti posamezniki se aktivno udeležujejo pogovorov o politiki, pogovorov o aktualnem dogajanju v državi in po svetu itn.
- **aktivna** – v to skupino uvrščamo posameznike, ki so v politični sferi zelo aktivni. V veliki večini se ti posamezniki aktivno udeležujejo v politiki, so člani političnih strank, sodelujejo v strankarskih organih tako na lokalnem kot na nacionalnem nivoju, sodelujejo pri volilnih kampanjih itn.

Tabela 3.5.2.1: Tipi politične participacije

TIPI POLITIČNE PARTICIPACIJE		
osnovna	interesna	aktivna

Vir: Predavanja o politični participaciji pri prof. Danici Fink Hafner (študijsko l. 2004/2005).

⁶ in ⁷ Zvrsti politične participacije in tipi politične participacije so povzeti po predavanjih pri prof. Danici Fink Hafner v študijskem letu 2004/2005.

3.5.3 Oblike politične participacije

V okviru politične participacije poleg zvrsti in tipov politične participacije ločimo tudi oblike politične participacije. Govorimo o konvencionalnih in nekonvencionalnih oblikah politične participacije.

Nekonvencionalna politična participacija

Tako so za nekonvencionalno politično participacijo značilna močnejša participativna dejanja, kot so protesti, demonstracije, nemiri, umori ali celo oborožene revolucije, h katerim se lahko zatečejo skupine, ki so v slabšem položaju (glej Brezovšek 1995: 200).

Dejanja v veliki meri pri tej obliki politične participacije niso tolerirana, niti legalno regulirana. Ta oblika politične participacije »ne odstopa nujno od formalnih norm, saj so mnoge njene oblike pod določenimi pogoji normativno dopustne in regulirane in ne velja za ustaljeno obliko doseganja političnih ciljev, temveč ohranja določeno podobo izrednosti in izjemnosti, zato jo je še vedno utemeljeno razlikovati od konvencionalnih oblik« (Makarovič 2002: 70).

Poznamo tudi več oblik nekonvencionalne politične participacije in so naslednje:

- pisma bralcev;
- sodelovanje v bojkotu;
- samozmanjševanje davkov ali najemnin;
- zasedba poslopij;
- cestne zapore;
- podpisovanje peticij;
- sedeči protesti;
- udeležba v divjih stawkah;
- udeležba v mirnih sprevodih;
- povzročanje škode na gmotnih dobrinah;
- nasilje zoper ljudi (glej Dalton v Della Porta 2003: 69).

Konvencionalna politična participacija

Ko govorimo o konvencionalni politični participaciji imamo v mislih dejavnosti, ki jih sistem tolerira in dopušča, saj vse aktivnosti potekajo po predpisih in so kontrolirane s strani oblasti. Za to obliko politične participacije je značilno, da je najbolj zaželeno oblika politične participacije, s pomočjo katere ljudje izražajo svoje interese, stališča in potrebe. Ljudje se je poslužujejo tako na lokalnem kot na nacionalnem nivoju. Najpomembnejša oblika te oblike politične participacije so volitve, ki odražajo stanje družbe v neki državi in pomenijo predpogoj za obstoj demokracije. Volitve so tiste, ki omogočijo, da se tudi v nadaljnje legalno vodi država, njeni organi pa nemoteno delujejo in opravljajo svoje naloge.

Tako kot pri nekonvencionalni obliki politične participacije obstaja več oblik, jih obstaja več tudi pri konvencionalni:

- izpostavljanje političnim izzivom;
- volitve;
- odpiranje politične razprave;
- prepričevanje drugega, naj voli na določen način;
- nošnja politične značke;
- stik s političnim funkcionarjem;
- denarni prispevki določeni stranki ali kandidatu;
- udeležba na političnem zborovanju ali skupščini;
- posvečanje časa politični kampanji;
- vstop med aktivno članstvo politične stranke;
- udeležba na zborih, na katerih se sprejemajo politične odločitve;
- zbiranje denarja za politične namene;
- kandidiranje za voljeno funkcijo;
- prevzemanje političnih ali strankarskih funkcij (Lester Milbrath v Della Porta 2003: 65).

Konvencionalna in nekonvencionalna oblika politične participacije sta vseskozi v medsebojni odvisnosti. V želji vplivati oz. priti na oblast se ljudje tako poslužujejo več oblik, ki se med seboj prepletajo.

3.6 Politične stranke

Danes poznamo ogromno definicij, kaj politična stranka dejansko pomeni, saj so se z definiranjem le-te ukvarjali mnogi od Marxa, Disraelija, Neumanna, Panebianca itn.⁸ Večina avtorjev je pojem politične stranke opredeljevala na svoj in drugačen način. V danes znanih opredelitvah pa je mogoče oporekati tudi z empiričnimi argumenti.

Politična stranka je:

- organizirana skupina, združenje, ki je usmerjeno k političnim ciljem,
 - ki si prizadeva s svojo dejavnostjo ohraniti ali spremeniti veljavne družbene, gospodarske in politične razmere,
 - s sredstvi vplivanja na izvrševanje oblasti ali s prevzemom oblasti, in
 - je edina vrsta organizacije, ki deluje v volilni areni
- (Panebianco v Fink Hafner 2001: 14).

Politične stranke imajo tudi mnogo funkcij, med najpogosteje citiranimi pa so naslednje:

- povezovanje (vez) med vladajočimi in vladanimi;
- agregacija različnih interesov;
- oblikovanje in izvajanje kolektivnih ciljev družbe;
- strukturiranje volilnih glasov;
- integriranje in mobilizacija množice državljanov;
- rekrutiranje voditeljev za javne funkcije;
- oblikovanje javnih politik;
- socializacija državljanov in
- socializacija elite (Fink Hafner 2001: 18).

V sodobnem pojmovanju političnih strank se vedno bolj pojavlja pojem, ki govori o t.i. levih in desnih političnih strankah. To delitev nekateri vidijo zgolj kot navidezno, drugi pa ji na podlagi teorij pripisujejo večje razsežnosti.

⁸ Do pojma političnih strank sem se želela opredeliti zato, ker bom v nadaljnjih poglavjih, predvsem pri analizah lokalnih volitev iz leta 2002 in 2006 ugotovila, katere stranke v slovenskem političnem prostoru bolj vključujejo ženske na kandidatne liste oz. na realno izvoljiva mesta in katere manj. Zaradi tega se mi je zdelo smiselno, da se opredelim tudi do tega politološkega pojma.

Že Norberto Bobbio se je v svojem delu *Desnica in levica* na zanimiv način opredelil in pojasnil vlogo političnih strank in kam naj bi jih na polu levo – desno uvrstili.

Desnica je sinonim za politično in idejno, družbeno nazorsko usmerjenost s pretežno konservativno vsebino. V desnico sodijo politične stranke, ki imajo v nekaterih parlamentih sedeže na desni strani – gledano od predsednika. Desničarske stranke, gibanja in nazorske skupine v večji ali manjši meri vztrajajo pri družbenih, še posebej pri nacionalnih ali verskih izročilih, so torej tradicionalistične in zato sprte z različnimi antitradicionalističnimi pozicijami ter težnjami. V državah, ki imajo stabilen, izdiferenciran strankarski sistem, sestavljajo desnico konzervativne, nacionalistične in tradicionalistične stranke; tako sodijo na desno stranke, ki se nazorsko tesno povezujejo z verskimi ustanovami in njihovimi socialno-političnimi ter npravstvenimi pojmovanji. V posameznih državah srečamo zelo različne desnice; desničarjev nikjer ni mogoče metati v isti koš – še zlasti pa ne v tako imenovanih demokracijah, v katerih so stranke programske in konceptualno še neizčiščene, konfuzne, nenehno spreminjajoče se ... V stabilnih demokracijah lahko govorimo o zmerni desnici, desnem centru in skrajni desnici.

Levica pa je izraz, ki so ga sprejeli in uveljavili v evropskih političnih in zlasti parlamentarnih soočanjih in prerazporejanjih v Franciji. V času tretje in četrte francoske republike se je izraz dodobra ustalil kot filozofski, nazorski in politični pojem. Dandanes levica pomeni: politične stranke, ki imajo v parlamentu sedeže na levi strani – gledano od predsednika, je sinonim za politično in idejno usmeritev z demokratično naprednejšo vsebino, je dokaj splošen naziv za komuniste, socialiste in socialdemokrate itn. Zanje se uporabljajo tudi pojmi nova levica, zmerna levica in skrajna levica (Internet 1).

Stranke v slovenskem političnem prostoru se med seboj razlikujejo glede na mnoge dejavnike. Ogronne velike stranke tako prehajajo v manjše in ravno nov tip političnih strank je pomemben dejavnik, ki vpliva na prisotnost žensk tako v lokalni kot v nacionalni politiki. »Notranja strukturiranost strank, njihova notranja demokracija, postopki evidentiranja in kandidiranja so različni in odvisni predvsem od filozofije stranke, njenega pogleda na vlogo žensk v politiki in od volilnega sistema, v katerem poskuša stranka na volitvah pridobiti čim večji delež moči« (G. Antić 1998: 98).

4. LOKALNE VOLITVE

V vsaki sodobni demokratični državi so volitve že skorajda nuja za nemoteno funkcioniranje bodisi države, bodisi lokalne skupnosti. Volitve so v demokratičnih sistemih izraz volje ljudstva. Velikokrat so volitve na lokalni ravni podcenjene, kljub temu, da tako za lokalne kot za parlamentarne volitve obstajajo isti principi, ki terjajo enako organizacijo, postopek in pravna jamstva za uresničevanje volilne pravice. »Pomembnost lokalnih volitev je povsem primerljiva s pomenom parlamentarnih volitev tudi s političnega vidika, saj lokalne volitve pomembno vplivajo na politična razmerja tudi na državni ravni. V večini držav se lokalne volitve odvijajo v drugačnem času kot parlamentarne volitve, zato predstavljajo odličen indikator političnega razpoloženja med volivci« (Haček 2004: 22).

»Lokalne volitve ureja zakon o lokalnih volitvah, čeprav nekaj temeljnih določb o tem vsebuje že zakon o lokalni samoupravi.⁹ Zakon o lokalnih volitvah ureja volitve na občinski ravni, in sicer volitve občinskega sveta in župana, volitve pokrajinskega sveta in končno tudi volitve svetov krajevnih, vaških in četrtnih skupnosti« (Grad 2001: 351). Ob tem poudarjam, da volitve v pokrajinske svete ne potekajo, saj še ni vzpostavljena in urejena zakonodaja na področju pokrajin.

»Temeljna načela za volitve predstavniških organov, kot so neposrednost, splošnost in enakost volilne pravice ter tajnost glasovanja, veljajo tudi na lokalni ravni« (Haček 2004: 25).

Splošne lokalne volitve se odvijajo za vse občine hkrati in so lahko redne ali predčasne. Poleg splošnih volitev so mogoče tudi nadomestne, ponovne in naknadne volitve. Volilni postopek poteka podobno kot pri državnih volitvah (zlasti kandidiranje in glasovanje), čeprav je preprostejši. Postopek se začne z razpisom volitve, ki jih razpiše predsednik državnega zbora, in je razdeljen na več temeljnih faz, namreč na fazo kandidiranja, fazo glasovanja in fazo ugotavljanja izida glasovanja (Grad 2001: 351).

⁹ Znotraj sistema lokalnih volitev se uporabljata dva popolnoma ločena sistema: večinski volilni sistem in proporcionalni volilni sistem. Večinski volilni sistem se uporablja v občinah, kjer ima občinski svet 12 ali manj članov, medtem, ko je za proporcionalni volilni sistem značilno, da gre za glasovanje list kandidatov itn.

4.1 Volilna pravica

Volilno pravico ima vsak polnoletni državljani Republike Slovenije, ki mu ni odvzeta poslovna sposobnost. »Volilno pravico pri lokalnih volitvah imajo vse osebe, ki imajo sicer volilno pravico pri državnih volitvah, vendar je pri lokalnih volitvah praviloma vezana samo na prebivalce lokalne skupnosti. Volilno pravico ima državljani v občini, v kateri ima stalno prebivališče, kar velja tako za aktivno kot tudi za pasivno volilno pravico. Pravico voliti in biti voljen za člana občinskega sveta – predstavnika madžarske in italijanske narodne skupnosti oziroma predstavnika romske skupnosti pa imajo pripadniki teh skupnosti, ki imajo volilno pravico pri lokalnih volitvah« (Grad 2001: 351,352).

4.2 Volilne enote

Delitev volilnega telesa na volilne enote je odvisna od dveh dejavnikov:

- velikosti lokalne skupnosti (če gre za večjo lokalno skupnost je nujna delitev ...) in
- razdelitve mandatov (večinski sistem npr. običajno zahteva izvolitev samo enega predstavnika v volilni enoti, zato so volilne enote razmeroma majhne ...).

4.3 Kandidiranje

Kandidiranje v veliki večini predstavlja najpomembnejši element v času lokalnih volitev, saj politične stranke in tudi neodvisne liste iščejo primerne posameznike, ki bodo v predvolilnem času najboljše predstavljali stranko oz. listo, ko jo zastopajo. »Izbira volilcev se tudi tu omejuje predvsem na izbiro med političnimi strankami. Vsekakor pa je vloga političnih strank manjša, osebnost kandidata pa pomembnejša v manjših lokalnih skupnostih. Prav tako je odvisna tudi od načina razdelitve mandatov, kajti vloga posameznika je običajno pomembnejša v večinskem kot v proporcionalnem sistemu« (Grad 2006: 20).

Kandidate in liste kandidatov lahko poleg političnih strank določajo tudi volivci sami, saj ima možnost določitve le-te skupina najmanj 15 volivcev, ki imajo stalno prebivališče v enoti. Zakonitost vseh kandidatur potrди občinska volilna komisija.

4.4 Volitve članov v občinski svet

Volitve članov v občinski svet se izvajajo vsake štiri leta, kolikor je tudi doba mandata izvoljenih kandidatov. »Temeljno določbo o volitvah občinskega sveta vsebuje že zakon o lokalni samoupravi, ki določa, da se občinski svet voli na podlagi splošne in enake volilne pravice z neposrednim in tajnim glasovanjem. Volitve občinskega sveta podrobneje ureja zakon o lokalnih volitvah« (Grad 2001: 351).

4.5 Volitve župana

Volitve za župana se izvajajo istočasno kot volitve članov občinskega sveta. Župan je neposredno izvoljen in se voli na tajnih volitvah. Tudi zanj veljajo druga načela volilnega sistema, kot so splošna in enaka volilna pravica in svobodna volilna pravica (Grad 2006). Redne volitve za župana razpiše predsednik Državnega zbora Republike Slovenije, možne so tudi predčasne volitve župana, kar pa ureja zakon o lokalni samoupravi.

»Tako kot pri volitvah občinskega sveta imajo pravico voliti župana tudi tujci, tako državljani članic Evropske unije kot tudi drugi tujci. Pomembna razlika glede na volitve v občinski svet pa je v tem, da tujci ne morejo biti izvoljeni za župana, da torej nimajo pasivne volilne pravice« (Grad 2006: 22).

Ker gre za volitve individualnega organa, je volilni postopek enostavnejši kot pri volitvah članov občinskega sveta. Zato zakon o lokalnih volitvah ureja samo najnujnejša vprašanja glede teh volitev, za vse drugo pa se smiselno uporabljajo določbe tega zakona o volitvah v občinske svete. Volilna pravica pri teh volitvah je po izrecni določbi zakona povsem enaka volilni pravici pri volitvah v občinski svet. Imajo jo torej vsi tisti občani, ki imajo volilno pravico pri volitvah v občinski svet (Grad: 2006: 21–22).

4.6 Naknadne in ponovne volitve

»Naknadne volitve se opravijo, če v volilni enoti ali na posameznem volišču ni bilo izvedeno glasovanje na dan, ki je določen za glasovanje. Ponovne volitve se opravijo, če občinska volilna komisija zaradi nepravilnosti, ki so ali bi lahko bistveno vplivale na izid volitev, razveljavi glasovanje na volišču in odredi ponovne volitve« (Grad in Svete 2006: 98 – 99).

4.7 Volilni sistem

Pojem volilni sistem se uporablja v širšem in ožjem pomenu. Širši pomen zajema celotno pravno ureditev volitev – to je za celoto pravnih pravil, ožji pomen pa zajema ureditev načina izvolitve oziroma razdelitve mandatov.

Tabela 4.7.1: Razdelitev volilnega sistema v ožjem pomenu

VOLILNI SISTEM – LOKALNE VOLITVE	
Večinski volilni sistem	Proporcionalni volilni sistem

Vir: Grad in Svete 2006: 32.

O večinskem načelu govorimo takrat, ko občinski svet šteje manj kot 12 članov, če pa občinski svet šteje 12 oziroma več članov govorimo o proporcionalnem načelu. »Vsak volilni sistem namreč narekuje tudi posebno ureditev drugih vprašanj volitev in tako daje pečat celotnim volitvam« (Grad in Svete 2006: 32).

»Poleg tega predpisuje večinski sistem še za posebne primere volitev: za volitve članov občinskega sveta – predstavnikov italijanske oziroma madžarske narodne skupnosti in predstavnikov romske skupnosti ter za nadomestne volitve« (Grad in Svete 2006: 33).¹⁰

- **Večinski volilni sistem**

Po večinskem sistemu se lahko v volilni voli enoti eden ali več članov občinskega sveta. Ker se glasuje o posameznih kandidatih, ima vsak volivec toliko glasov, kolikor članov občinskega sveta se voli v volilni enoti. Posameznemu kandidatu lahko da samo en glas. Za večinske volitve članov občinskega sveta se v občini praviloma oblikujejo volilne enote. Izjema velja za občino, kjer občinski svet ne šteje več kot 7 članov: v teh občinah se člani občinskega sveta lahko volijo po volilnih enotah, lahko pa se vsi člani občinskega sveta volijo v občini kot eni volilni enoti (19.člen). Izjema velja tudi za volitve članov občinskega sveta, predstavnikove italijanske oziroma madžarske narodne skupnosti in predstavnikove romske skupnosti: ti se volijo v občini kot eni volilni enoti (Grad in Svete 2006: 36).

¹⁰ Glej 10. in 32. člen zakona o lokalnih volitvah – ZLV-UPB2.

Večinski sistem naj bi na lokalnih volitvah omogočal politično kontinuiteto in stabilnost, prav tako pa omogoča vzpostavitev pristnega odnosa med volivci in izvoljenimi, kar se še posebej izkaže pri rezultatih, ko ljudje volijo osebo in ne politične stranke. Poleg prednosti pa ima ta sistem tudi slabosti, saj lahko privede do delitve sedežev, kar pa ni v skladu z volilnimi izidi.

- **Proporcionalni volilni sistem**

Pri volitvah v občinske svete po proporcionalnem sistemu se glasuje o listah kandidatov. Volivec lahko glasuje samo za eno listo kandidatov, ima torej samo en glas. Predvidena pa je tudi možnost preferenčnega glasovanja za enega kandidata z liste: volivec lahko na listi kandidatov, za katero je glasoval, označi enega kandidata, ki mu daje prednost pri izvolitvi. Zakon določa dva načina razdelitve mandatov po proporcionalnem sistemu. Kadar se vsi člani občinskega sveta volijo v občini kot v volilni enoti, se mandati razdelijo po zaporedju najvišjih količnikov, izračunanih po d'Hondtovem sistemu (14. člen). Kadar pa se člani občinskega sveta volijo v dveh ali več volilnih enotah, se delitev mandatov opravi na dveh ravneh: na ravni volilne enote po sistemu navadnega (Harejevega) količnika (15. člen) in na ravni občine po d'Hondtovem sistemu (16. člen) (Grad in Svete 2006: 41).

Proporcionalni volilni sistem tako na lokalni kot na državni ravni omogoča sorazmerno razdelitev sedežev glede na volilni izid. Posledično to pomeni, da zagotavlja kolikor toliko ustrezno zastopanost več vrst političnih stališč v lokalni skupnosti. V primerjavi z večinskim volilnim sistemom ni tako stabilen, niti ne zagotavlja vzpostavitve tako pristnega stika z volivcem kot to omogoča večinski volilni sistem. »Zaradi tega prihaja do depersonalizacije volitev, kar slabi medčloveško povezanost v lokalni skupnosti. Poleg tega je preveč poudarjena vloga političnih strank, kar je neprimerno zlasti za manjše lokalne skupnosti, v katerih se odloča o vsakodnevnih vprašanjih, ne pa o splošnih političnih vprašanjih« (Grad 2006: 17).

Vsi tisti člani, ki pa so predstavniki italijanske, madžarske oziroma romske skupnosti se glede na manjše število predstavnikov v občinskem svetu volijo vedno po večinskem načelu.

5. ŽENSKE V LOKALNI POLITIKI – UTOPIJA ALI REALNOST?

Ženskam se v politiki na lokalnem nivoju posveča malo pozornosti. Glavni zasuk v tej smeri se je zgodil v letu 2004, ko se je z amandmajem k zakonu o volitvah v evropski parlament prvič zakonsko predpisala kvota. Ker je zastopanost žensk v političnih sferah izrazit problem, se to področje razprav vedno bolj odpira in postaja predmet obče družbe in ne samo strokovnjakov iz tega področja. Vendar pa povsod zgodba ni enaka, saj se kaže velik razpon med državami. Države severne Evrope (Danska, Švedska, Finska, Norveška) imajo, po zastopanosti žensk, enega največjih vplivov na politiko svojih držav kot tudi na politiko sveta. Poleg teh sta na vrhu še Kanada in Nemčija. Statistika pa na področju lokalne politike prikazuje skoraj podobno zgodbo, saj je največ članic občinskih svetov iz Francije, sledijo pa ji Švedska, Finska in Norveška. Slovenija je na tej lestvici v spodnjem delu.

Splošni svetovni trendi kažejo na majhno število žensk v politiki, kar je značilno tudi za Slovenijo. Ti trendi pa se kljub temu zvišujejo tako v evropskih parlamentih, nacionalnih in nenazadnje tudi v lokalnih skupnostih. Načelo uravnotežene zastopanosti spolov se kaže kot pomemben element pri doseganju večje zastopanosti žensk v politiki. Ustava ne dopušča nobene oblike diskriminacije, vendar pa enake pravice še ne pomenijo enakih možnosti, zato so v ta namen bile sprejete spremembe področne zakonodaje.

Raziskovanje udeležbe žensk v politiki se je razmahnilo po drugem valu feminističnih gibanj – od sedemdesetih let dvajsetega stoletja naprej. Raziskave so bile doslej praviloma osredotočene na institucionalno politiko. Le občasno pa, ko se družboslovci lotevajo raziskovanja družbenih gibanj, odkrivajo tudi položaj in vlogo žensk v neinstitucionalni politiki. V literaturi pogosto najdemo nize splošnih dejavnikov, ki naj bi (so)odločali stopnjo vključenosti žensk v politiko, npr. politično kulturo, aktivnost družbenih gibanj za večjo udeležbo žensk v institucionalni politiki, preference volivcev in značilnosti strankarskega sistema. Zanimivo je, da družboslovci (praviloma družboslovke) teh dejavnikov doslej večinoma niso sistematično vključevali v svoje raziskovalne modele. Ob tem, da načelno govorijo o grozdu družbenih dejavnikov (na primer družbeni status žensk, udeležba žensk na trgu delovne sile, stopnja izobraženosti žensk ipd.), pa se v empiričnih raziskavah vendarle posvečajo predvsem političnim dejavnikom (Fink Hafner in Krašovec 2006: 102).

5.1 Politika enakih možnosti

Že od leta 1988 se izvajajo mnogi programi o enakih možnostih, vključno s programi za povečanje števila žensk na vodstvenih položajih. Zakon o enakih možnostih žensk in moških že v svojem 1. členu določa, da se določajo skupni temelji za izboljšanje položaja žensk in ustvarjanje enakih možnosti žensk in moških na političnem, ekonomskem, socialnem, vzgojno – izobraževalnem ter na drugih področjih družbenega življenja (v nadaljnjem besedilu: enake možnosti). Ustvarjanje enakih možnosti je naloga celotne družbe in pomeni odstranjevanje ovir za vzpostavljanje enakosti spolov, zlasti s preprečevanjem in odpravljanjem neenakega obravnavanja spolov kot oblike diskriminacije v praksi, ki izvira iz tradicionalno in zgodovinsko pogojenih različnih družbenih vlog ter ustvarjanje pogojev za vzpostavljanje enake zastopanosti obeh spolov na vseh področjih družbenega življenja (Internet 2).

Politiko enakih možnosti v splošnem definiramo kot politiko ali prizadevanje za uvedbo ukrepov, ki lahko zmanjšujejo strukturno pogojeno diskriminacijo kake socialne skupine – v našem primeru žensk; nanaša se na različna področja – na področje dela, javne in politične participacije, izobraževanja; spremeniti poskuša neustrezno zakonodajo, ki vsebuje elemente institucionalne in strukturne diskriminacije – v našem primeru predvsem na področju participacije in prisotnosti v politiki (Jalušič in G. Antić 2001: 15–16).

Pojavljajo pa se tudi iniciative, ki poskušajo osvetliti vprašanje položaja žensk in politiko enakih možnosti, vendar se soočajo s tremi problemi:

- spopadanje z visoko stopnjo averzije do politike, ki je zaradi antipolitičnega duha žametnih revolucij, razumljena kot umazana in korumpirana;
- obkroženost z antifeminizmom, kot splošnim pojavom, ki je še posebno očiten med žensko izobraženo elito;
- pobude za politiko enakih možnosti se vsakodnevno srečujejo z izredno trdovratno liberalnokapitalistično legitimizacijo politik (glej Jalušič in G. Antić 2001: 12).

»Izkušnje potrjujejo prepričanje, da je pobuda za uvedbo politike enakih možnosti z liberalnega stališča vedno že vnaprej kritizirana kot iniciativa proti "svobodni izbiri" in zdravemu tekmovanju, še posebno v novo nastalih tržnih ekonomijah« (Jalušič in G. Antić 2001: 13).

5.2 Kombinacija ženskega in moškega elementa v politiki

V veliki večini se vedno znova izkazuje, kako je pomembno, če so predvsem v ključnih trenutkih pomembnih odločitev, prisotne ženske. Govoriti o kombinaciji ženskega in moškega elementa v politiki se torej izkaže kot nujno in pomembno. Realno politično življenje, kljub mnogim pisnim podlagam, še vedno kaže nasprotja, čeprav imajo moški in ženske enakovredno vlogo. »Vstop žensk v javno in politično življenje se je v svetu začel povečevati po letu 1918, vendar zelo počasi in pomanjkljivo« (Thane 2002: 6).

»Smisel zagotavljanja ravnotežja med ženskim in moškim elementom ima zato v politiki smisel le, če se ta elementa kažeta v njuni (vsaj pretežno) pozitivni vlogi, kar praktično pomeni, da naj bi bili v politiki čim enakomerneje udeleženi tisti moški in ženske, ki imajo za to ustrezne predpostavke, tj. znanje, primerno mero entuziazma, občutek odgovornosti, smisel za politični dialog itd (Cerar 1999: 135).

Tako kot je v politiki pomembna ženska komponenta, mora biti ustrezno zastopana tudi moška, vendar pa pravna določila niso tista, ki bodo spreminjala statistiko, pomembnejša je psihološka značilnost posameznice in prizadevanje političnih strank, da izvršujejo svoja programska načela in spodbujajo k večji vključenosti žensk.

S socializacijo, ki bi temeljila na drugačnih temeljih, bi sicer lahko na zunaj žensko in moškega v družbenih vlogah v veliki meri izenačili, ali pa v nekaterih vidikih celo "obrnili sliko". Toda nobena socializacija ne more dokončno ali v celoti notranje (!) spremeniti človekove prirojene feminine in maskuline psihološke strukture (v nekaterih vidikih je to seveda nemogoče tudi na biološki ravni), kajti takšen psihološki preobrat lahko naredi le posameznik sam – eden od ciljev človekove samorealizacije je namreč tudi popolna notranja skladnost (harmonija) bipolarizirane psihološke strukture, ki se tako pri ženskah kot pri moških izraža v različnih razmerjih (kot je znano, je lahko včasih feminina psihološka struktura dominantna tudi pri moškem, ali pa je maskulina psihološka struktura dominantna pri ženski) (Cerar 1999: 137–138).

Usmeritve za večje vključevanje žensk v politiko so tiste, ki morajo na pravilen način prodreti v različne družbene institucije, kar se bo potem posledično preneslo tudi na druge sfere delovanja. Tako bodo blokade vse nižje, zastopanost žensk v ključnih panogah pa vse višja.

5.3 Dejavniki, ki vplivajo na zastopanost žensk v politiki

Teorij o tem, kateri so dejavniki, ki vplivajo na večjo oz. manjšo zastopanost žensk v politiki, je ogromno. Od volilnega sistema, velikosti volilne enote, zaprtih list in vseh ostalih dejavnikov je težko določiti, kaj je tisto odločilno, kar vpliva višjo zastopanost žensk. Mnoge npr. »opravljene raziskave tako podpirajo kot tudi zavračajo tezo o veljavnosti vzorčne zveze med zvrstjo volilnega sistema in vključenostjo žensk v politična predstavniška telesa« (Fink Hafner in Krašovec 2004: 105).

5.3.1 Pomen volilnega sistema na lokalnem nivoju

V Sloveniji se v določenih občinah izvajajo volitve po večinskem volilnem sistemu v ostalih pa po proporcionalnem volilnem sistemu, kar prinaša različne rezultate. V splošnem sicer velja, da na izvolitvene možnosti žensk v veliki večini ugodneje vplivajo sistemi sorazmernega predstavnštva kot večinski volilni sistemi. Prav tako mnoge raziskave kažejo, da na izvolitev ugodneje vpliva, če se v volilni enoti voli več predstavnic oz. predstavnikov stranke, kot pa če se jih voli malo oz. samo eden.

Rezultati raziskav kažejo, »da je populacija kandidatk in izvoljenih svetnic, ki so se udeležile volitev po proporcionalnem sistemu, večja od populacije kandidatk in izvoljenih svetnic, ki so se udeležile volitev po večinskem sistemu. Deleži žensk med kandidatkami v občinah s proporcionalnim sistemom so sicer večji in naraščajo v primerjavi s tovrstnimi deleži v občinah z večinskim sistemom, vendar so kandidatke mnogo bolj uspešne v občinah z večinskim sistemom (Fink Hafner in Krašovec 2004: 102).

Tako se kaže, da v Sloveniji za večjo izvoljivost žensk, volilni sistem ne igra tako pomembne vloge kot ostali dejavniki. Vse bolj se govori tudi o grozdu družbenih dejavnikov, vendar pa se v raziskavah vedno bolj uveljavlja vloga političnih dejavnikov (glej Fink Hafner in Krašovec 2004: 104).

»Politično institucionalne dejavnike udeležbe žensk v politiki je smotrno raziskovati le v okoliščinah, ko so ženske že vključene v modernizacijske procese (so visoko izobražene, v veliki meri sodelujejo na trgu delovne sile ipd.)« (Saxonberg v Fink Hafner in Krašovec 2004: 104).

Tabela 5.3.1.1: Prikaz grozda družbenih in političnih dejavnikov

GROZD DRUŽBENIH DEJAVNIKOV:	družbeni status žensk, udeležba žensk na trgu delovne sile, stopnja izobraženosti žensk ...
GROZD POLITIČNIH DEJAVNIKOV:	značilnosti nominacijskih postopkov, ideologija strank, značilnost znotrajstrankarske demokracije oziroma nominacijskih postopkov in stopnja proporcionalnosti ...

Vir: Fink Hafner in Krašovec 2004: 103–104.

5.3.2 Vloga političnih strank

Za politične stranke še pred uvedbami kvot ni veljajo nobeno pravilo, koliko žensk morajo na posameznih volitvah uvrstiti na svoje liste. Kljub temu, da ne gre za neko zakonsko obvezo, pa je kljub temu smiselno vlagati več energije v samo strukturo političnih strank in v njihove pristope kandidiranja. »Gabriela Ilonszki tudi pravi, da stranke pomembneje vplivajo na možnosti reprezentacije žensk v institucionalni obliki kot pa sam volilni sistem« (Ilonszki v Jalušič in G. Antić 2001: 42).

Ovire za večjo participacijo žensk nekateri vidijo v organizaciji stranke, strankini ideologiji, formalnih pravilih in predvsem v aktivnosti samih žensk in v njihovem lastnem delovanju.

Zdi se, da je ideološka usmeritev strank eden od pomembnih pokazateljev strankarske naklonjenosti vstopanju žensk v institucionalno politiko. Stranke v sredini in levo od nje (liberalne, socialistične, demokratske in zelene) so bolj naklonjene večjemu deležu žensk v politiki kot pa desno usmerjene stranke (ljudske, krščanske, podjetniške itd.). Prve vidijo ženske kot tiste, ki lahko enakovredno sodelujejo z moškimi tudi v politiki (čeprav največkrat premalo naredijo za to, da bi se to tudi zgodilo). Druge vidijo mesto žensk predvsem v privatni sferi. V primeru, da vidijo ženske v javni sferi, pa je njihovo mesto predvsem v ozadju, v dobrodelnem delovanju ter nujenju pomoči moškim kolegom. Te stranke tudi ne podpirajo nobenih posebnih ukrepov, ki bi ženskam olajšali vstop v strankarsko in parlamentarno politiko« (Jalušič in G. Antić 2001: 43).¹¹

Ciril Ribičič npr. podaja dva predloga rešitev, ki naj bi na primeren način zagotovila večjo vključenost žensk v politiki in hkrati tudi večjo možnost izvolitve, pri čemer pa je potrebno poudariti, da je uvedba kvot že realizirana, saj je bila spremenjena in dopolnjena volilna zakonodaja.

2 predloga rešitev:

- **Predlog za uvedbo ženskih kvot** – to naj bi bila najbolj učinkovita pot za zagotavljanje ustrežnejše zastopanosti žensk, saj so te kvote smiselne tudi pri zagotavljanju ustrežnejše zastopanosti žensk v organih političnih strank kot tudi pri oblikovanju kandidatnih list za evropske, državne in lokalne volitve.
- **Finančna stimulacija** – finančno naj bi se nagradilo tiste politične stranke, ki uspejo na svojih listah izvoliti kandidatke, pa naj gre za državnozbornske volitve, lokalne, volitve v državni svet itn. Finančna stimulacija je ukrep pozitivne diskriminacije, saj dobi stranka, ki je kandidirala žensko, ki je bila izvoljena, večja finančna sredstva (Ribičič: 1999).

Na politične možnosti žensk vplivajo tudi nekatere značilnosti, kot so:

- **Ideološka naravnost strank** – tradicionalne in desno usmerjene stranke vidijo vlogo žensk predvsem v njihovem družinskem okviru, kot žene, matere in gospodinje, zato si niso prizadevale za vključitev večjega števila žensk v politiko, levo usmerjene, delavske, socialistične in socialdemokratske stranke pa so v večji meri naklonjene prepričanju, da pripada ženskam mesto tudi v politiki in da si morata moški in ženska deliti tako delo za dom in družino kot tudi vodenje politike.

¹¹ V skandinavskih državah so prodor resda napravile leve in levosredinske stranke, vendar so jim sledile vse ostale, tako da ni strank, ki bi odstopale. V Sloveniji pa je npr. še pred volitvami 1996 bila sprejeta nadstrankarska pobuda o uvedbi mehanizmov za lažje vstopanje žensk v politiko, vendar so omenjeno pobudo zavrnile ženske iz strank desne sredine. Le tri slovenske politične stranke (**LDS**, **SLS** in **SD**) imajo v svojih dokumentih zapisane zahteve po večji udeležbi žensk v politiki.

- **Notranja organiziranost strank** – stranke imajo centralizirano notranjo strukturo ali pa decentralizirano, kjer imajo večjo moč regionalni in lokalni odbori ali pa posamezne frakcije stranke.
- **Državne (nacionalne) ali regionalne stranke** – stranke organizirane na državni ravni z večjo verjetnostjo prisluhnejo interesom žensk in jim omogočijo kandidirati na svojih kandidatnih listah.
- **Velikost oz. moč politične stranke** – manjše in politično šibkejšje stranke nimajo veliko uveljavljenih politikov, zato so možnosti žensk za uvrstitev na kandidatne liste sorazmerno večje kot pri velikih in uveljavljenih strankah, drugače je seveda pri izvolitvi.
- **Število tekmujočih strank** – v večstrankarskih parlamentarnih demokracijah je tekmujočih strank za mesta v parlamentu več, kot je strank, ki že imajo svoje poslance v parlamentu (glej G. Antić 1998: 105).

5.3.3 Pomen političnih strategij

Lokalna politika se od državne politike zelo razlikuje, prav tako se ženske veliko bolj zanimajo za dogajanje in aktualne probleme v svojem lokalnem okolju. »Poleg tega ponuja lokalna demokracija pomembne priložnosti za učenje politike in pridobivanje izkušenj. Na Švedskem, ki ima najvišji delež žensk med zakonodajalci na svetu, je prišlo do izenačevalnega potenciala sodelovanja v politiki na lokalni ravni« (Lovenduski 1999: 40).

Politične strategije izvirajo iz več kombinacij kot so kombinacija vladne politike, strankarskih pobud in tudi spremljajočih demografskih sprememb.

V študiji, ki je bila zasnovana kot pripomoček pri vstopanju žensk v politiko, predlagajo kombinacijo naslednjih ukrepov, ravnanj in strategij v političnem procesu:

- **Raziskovanje** – zbirati, spremljati in objavljati se morajo podatki in druga dejstva o sodelovanju žensk v politiki in njihovi zastopanosti.
- **Osveščanje** – zasnovati bi se morale kampanje, usmerjene v osveščanje javnosti o pomenu uravnoteženega sodelovanja in zastopanosti žensk in moških.
- **Povečanje kroga ustreznih, za prevzem funkcij, pripravljenih žensk** – povečevanje udeležbe žensk v politiki in krepitev njihovega zanimanja, da postanejo političarke.
- **Politične stranke: pozitivne akcije** – stranke naj spodbudijo sodelovanje žensk v procesu odločanja znotraj strankine organizacije in nato navzven.

- **Vlada in zakoni: pozitivna diskriminacija** – vlade so se sprva otepale uvedb zakonskih norm za povečanje deleža žensk v politiki, čeprav se to zadnje čase zelo spreminja.
- **Zvišanje splošnega življenjskega standarda in dostop do virov za vse ženske** – do določene mere obstaja povratna zveza med demografskimi in političnimi spremembami.
- **Zgraditi in ohraniti vezi med ženskimi organizacijami in parlamentarkami** – ohranjanje korenin ženskega gibanja je ključno tako za podporo kot za razvoj tem, povezanih z ženskami.
- **Ustvarjanje politične skupine in povezovanje v mrežo** – to povezovanje je pomembno za izmenjavo informacij, idej, virov in za podporo.
- **Učinkovita raba množičnih medijev** – ta raba je pomembna, saj predstavlja pomembno silo pri vključevanju žensk v politiko.
- **Ustanovitev ženskih odborov in drugih mehanizmov ženske politike** – ta ukrep ponuja priložnosti za uresničevanje politike in vzpostavljanje novih perspektiv (glej Lovenduski 1999: 42–47).

Ena od pomembnejših političnih strategij, ki jo uvrščamo pod vladni resor in zakonodajo so t.i. kvote. »V politiki slovenskih političnih strank, ki (vsaj javno oz. uradno) nimajo odklonilnega stališča do žensk v politiki, prevladujejo retorične strategije, manj pogosto naletimo na strategije pozitivne akcije in strategije pozitivne diskriminacije. Tipičen primer je verbalna podpora, ki ji ni sledilo pripuščenje žensk v pomembne organe strank in na kandidatne liste za državnozborske volitve« (G. Antić 1998: 194)

V javnosti so kvote mnogokrat razumljene kot mehanizem, ki pravzaprav diskriminira, vzpostavlja neenakost, s tem ko en spol (moške) postavlja v neenak položaj. V Sloveniji so kvote sprejele levo sredinske stranke. Kvote samo po sebi ne bodo rešile problema nizke zastopanosti žensk v politiki, lahko pa pozitivno vplivajo na premike v delovanju strank in njihovih naporih za promocijo žensk v politiki in na pripravljanje tistih, ki naj bi v politiko šele stopile (Jalušič in G. Antić 2001: 45,46).

»Sprejetje kvot je izraz politične volje, saj gre za ukrep, ki je povsem politične narave. Z njim tisti, ki ga sprejemajo, izrazijo željo po spreminjanju razmerja glede prisotnosti moških in žensk, ki so ga prepoznali za neustreznega, nepravičnega in/ali potrebnega sprememb.

Običajno je ukrep začasen in naj bi tistemu spolu, ki je bil v slabšem izhodiščnem položaju, pomagal prebroditi določene ovire« (G. Antić 1998: 143).

Pregled slovenske zakonodaje na področju uvajanja enakopravne zastopanosti spolov:

1. Zakon o enakih možnostih žensk in moških (2002)

- določa skupne smernice oziroma prve temelje izboljšanja položaja žensk in ustvarjanje enakih možnosti spolov na posameznih področjih družbenega življenja.¹²

2. Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja (2004)

- s tem zakonom se je nadgradila pravna podlaga za enakovredno obravnavanje oseb na vseh področjih, ne glede na spol.¹³

3. Zakon o volitvah poslancev iz RS v Evropski parlament (2004)

- vsebuje posebne določbe glede zastopanosti posameznega spola na kandidatnih listah za volitve v Evropski parlament.¹⁴

4. Novela zakona o volitvah v Državni zbor (2006)

- ta novela uveljavlja t.i. ženske kvote za nastop na prihodnjih parlamentarnih volitvah, torej letos. Tako bo na letošnjih volitvah veljala 25% kvota.¹⁵

¹² Glej zakon o enakih možnostih žensk in moških.

¹³ Glej zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja.

¹⁴ Glej zakon o volitvah poslancev iz RS v Evropski parlament.

¹⁵ Glej novelo zakona o volitvah v Državni zbor.

5. Spremembe in dopolnitve zakona o volitvah v Državni zbor (2006)

- s to dopolnitvijo je bilo v 43. členu določeno, da na kandidatni listi noben spol ne sme biti zastopan z manj kot 35 % od skupnega dejanskega števila kandidatke in kandidatov na listi. Določba iz prejšnjega odstavka pa ne velja za kandidatne liste, na katero so uvrščeni trije kandidati oz. kandidatke, pri čemer morajo biti na kandidatni listi na katero so uvrščeni trije kandidati oz. kandidatke, najmanj en predstavnik vsakega od spolov.¹⁶

6. Zakon o lokalnih volitvah (2005)

- ta zakon določa, da mora politična stranka oz. volivci, ki v volilni enoti določijo več kot enega kandidata za člana občinskega sveta, določiti kandidate oz. kandidatne liste tako, da pripada vsakemu od obeh spolov najmanj 40 % kandidatur oz. mest na kandidatni listi ter svoje kandidate oz. kandidate na prvi polovici kandidatne liste razporediti izmenično po spolu. Ta določba pa ne velja, če pride v poštev določilo iz 70. a člena.¹⁷

7. Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o lokalnih volitvah (2005)¹⁸

- *Ne glede na določbo 70. a člena zakona morajo po uveljavitvi tega zakona politične stranke ali volivci, ki v volilni enoti določijo več kot enega kandidata za člana občinskega sveta, določiti kandidate oziroma kandidatne liste tako, da pripada vsakemu od obeh spolov za prve redne volitve najmanj 20% in za naslednje redne volitve najmanj 30% kandidatur oz. mest na kandidatni listi ter svoje kandidate oz. kandidate na prvi polovici kandidatne listi razporediti izmenično najmanj vsakega tretjega kandidata po spolu. Občinska volilna komisija ne zavrne potrditve kandidatur oz. kandidatnih list, ki jih je vložila politična stranka v občini, če je na ravni občine upoštevala razmerje med spoloma iz prvega odstavka tega člena (Pristavec Đogić 2007: 3).*¹⁸

¹⁶ Glej spremembe in dopolnitve zakona o volitvah v Državni zbor.

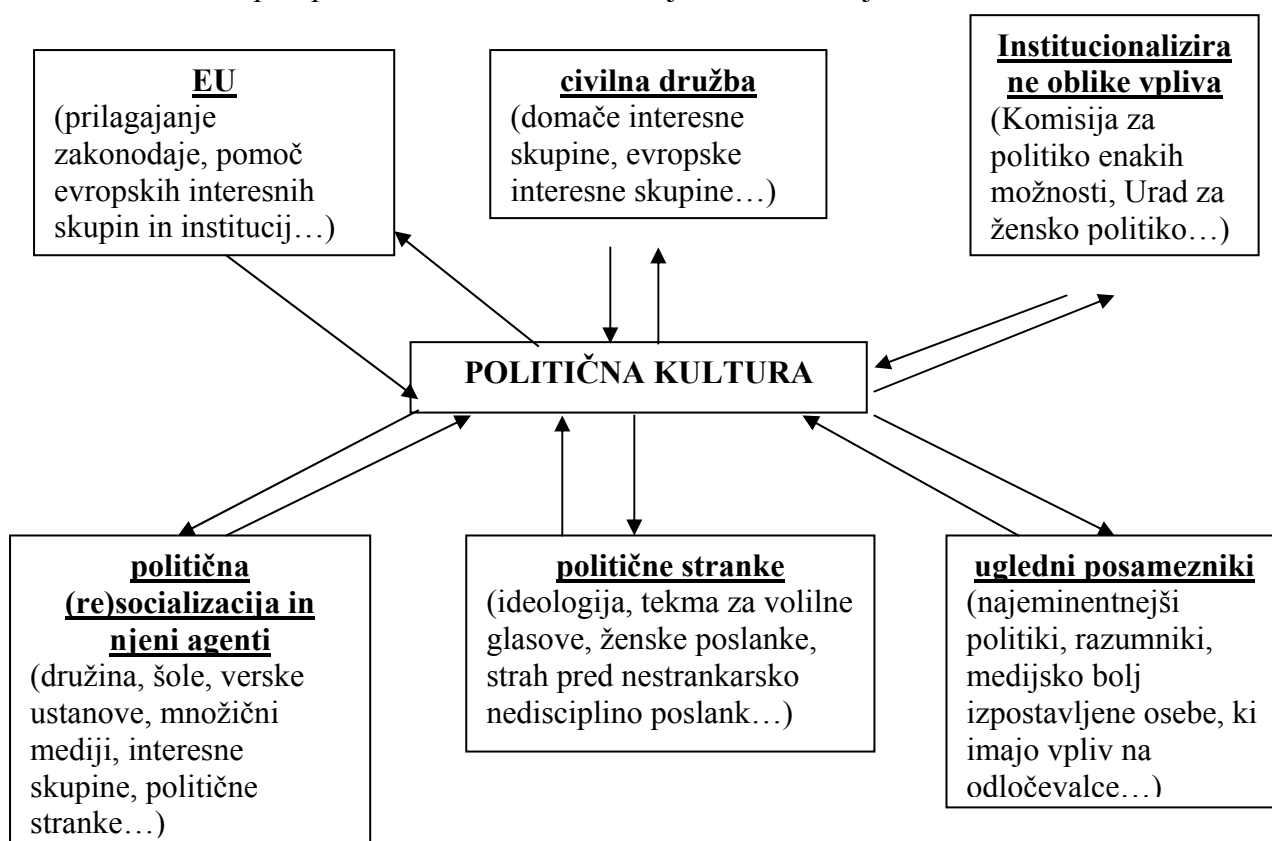
¹⁷ Glej zakon o lokalnih volitvah.

¹⁸ Glej zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o lokalnih volitvah.

5.3.4 Vpliv različnih okolij

Zaradi različnosti okolij imajo predvsem politične stranke težjo vlogo, da preživijo, nenazadnje tako organizacijsko kot volilno. Za doseg zastavljenih ciljev so se pripravljene spreminjati in prilagajati ravno akterjem tako v domačem kot v mednarodnem okolju. »Ključna determinanta, ki vpliva na ponotranjenje ideje in nujnosti o večji participaciji žensk v politiki, je politična kultura. Nanjo (in njene spremembe) pa je moč vplivati, in sicer na različne načine. Do sprememb bo prišlo s spremembo politične kulture, kar je dolgotrajen proces, ki rezultatov ne bo prinesel v kratkem času« (Krašovec 1999: 226–227).

Model 5.3.4.1: Vpliv politične kulture na delovanje različnih subjektov in obratno

Vir: Krašovec 1999: 212.

Najpomembnejši dejavnik, ki vpliva na prisotnost žensk v politiki in tudi (ne)uspešnost vpeljave ženskih kvot je politična kultura, ki vpliva na delovanje različnih (političnih) subjektov. Po drugi strani pa je sprememba politične kulture dolgotrajen proces, na katerega vplivajo v bistvu isti dejavniki in subjekti (glej Krašovec 1999: 211).

5.4 Ovire pri vključevanju žensk v politiko

Poleg mnogih dejavnikov, ki (ne)vplivajo na vključenost žensk v politiki, obstajajo tudi t.i. ovire, ki že v samem začetku odločilno vplivajo na ženske in njihovo okolico. Gre za neke vrste močno ukoreninjena dejstva z velikokrat zelo izrazitimi patriarhalnimi vrednotami. Zaradi mnogih dejavnikov, ovir, svetovne miselnosti, zaostalih kultur, revščine, nezainteresiranosti žensk, pomembnosti strukturalnih faktorjev itn. se dogaja, da ženske v politične sfere ne vstopajo povsem zlahka. Poudarila bom samo nekaj ključnih kot so, tradicija, izobrazba in zaposlitev. »Zdi se, da se posledice silne obremenjenosti ženske populacije v Sloveniji že kažejo, in sicer kot kronična izčrpanost, kot neinformiranost, nevednost in apatičnost« (Ule, Ferligoj in Rener 1990: 6).

5.4.1 Tradicija

»Dolgo časa je veljalo (in še velja) prepričanje, da je pravo mesto žensk doma, saj je ženska po naravi mati in vzgojiteljica. Ženski družbeni značaj je bil opredeljen kot podporen, pomočniški moškemu in moškemu nasproten. To, kar je veljalo kot vrlina pri moškem (aktiven, razumen, samostojen, napadalen, odločen), je bilo pri ženskah označeno kot patološka lastnost in obratno« (Jogan 1990: 43).

5.4.2 Izobrazba

Možnosti za šolanje so bile dolgo časa zelo slabe. Pogosto se je dogajalo, da so šolanje dekletom prepovedali, češ, njihovo mesto je doma, v kuhinji, ob možu. Za izobrazbo žensk je bila ključnega pomena uvedba obveznega osnovnega osemletnega šolanja za oba spola. Tako je v veliki večini bilo od izobrazbe odvisno dejstvo, kako bo ženska dojemala svojo vlogo v družbi.

5.4.3 Zaposlitev

Ženske so se včasih zaposlovale predvsem v ženskih poklicih, današnja slika je glede tega popolnoma drugačna. Vzporedno s tem niso nikoli prevzemale vodilnih funkcij, hkrati pa so si vseskozi ustvarjale podrejen položaj, ki izvira že od doma. »Tako splošna ekonomska situacija kot ekonomski status vsake posameznice še posebej močno vplivata na njene možnosti političnega angažiranja. Osebni status posameznice (izobrazba, poklic, zaposlenost) v precejšnji meri določa tudi njene politične ambicije« (G. Antić 1998: 157).

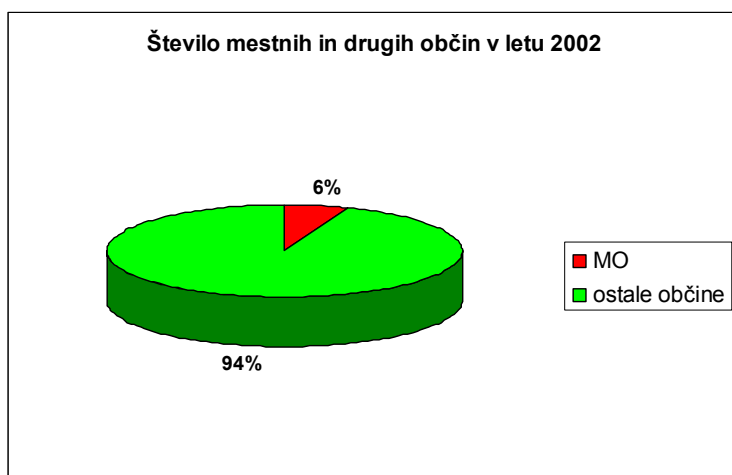
6. ZASTOPANOST ŽENSK V LOKALNI POLITIKI

Ogromno podatkov govori o tem, da je čedalje več žensk vključenih v lokalno politiko, vendar je realna slika s konkretnimi številkami nekoliko drugačna. Dejavniki, ki vplivajo na kandidaturo žensk in njihovo izvolitev, so odločilnega pomena in še vedno zelo različni, kar prinaša tudi različnost rezultatov. Leta 2002 so potekale volitve 10. novembra, drugi krog pa je potekal 1. decembra, v letu 2006 pa 22. oktobra, drugi krog pa 12. novembra.

6.1 Splošna analiza lokalnih volitev 2002 in 2006

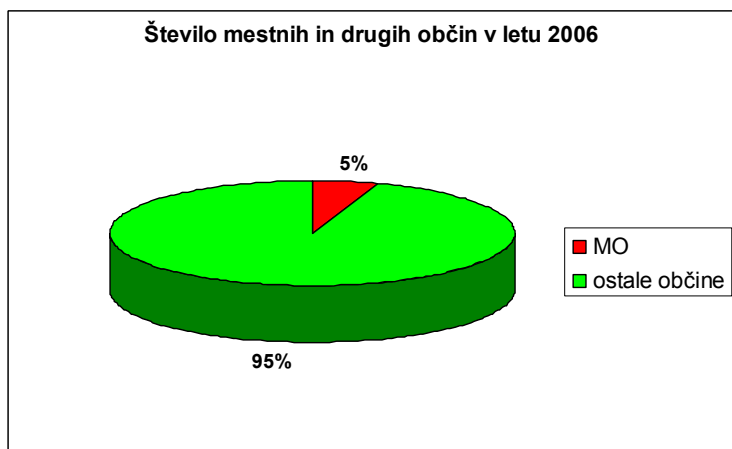
6.1.1 Osnovni podatki

Graf 6.1.1.1: Delež mestnih in drugih občin v letu 2002

Vir: Kontelj in drugi 2007: 4.

Graf 6.1.1.2: Delež mestnih in drugih občin v letu 2006

Vir: Kontelj in drugi 2007: 4.

Število mestnih občin v letu 2002 in 2006 ostaja enako (11), medtem, ko je bilo v letu 2002 182 ostalih občin, v letu 2006 pa 199 ostalih občin. Sicer se je najbolj povečalo število občin leta 1998, kar za 45, predvsem zaradi delitve večjih občin, v obdobju 2002–2006 je ta razlika bistveno manjša.

Tabela 6.1.1.3: Tabela z nekaterimi osnovnimi podatki o lokalnih volitvah

	2002	2006
Občine s proporcionalnim vol. sistemom	145	150
Občine z večinskim vol. sistemom	48	60
Št. volilnih upravičencev	1 615 666	1 670 358

Vir: Kontelj in drugi 2007: 4.

6.1.2 Volilna udeležba v Sloveniji in mestnih občinah

Tabela 6.1.2.1: Delež volilne udeležbe na lokalnih volitvah

	2002	2006
Slovenija	72,1%	58,2%
Mestne občine	68%	55,53%

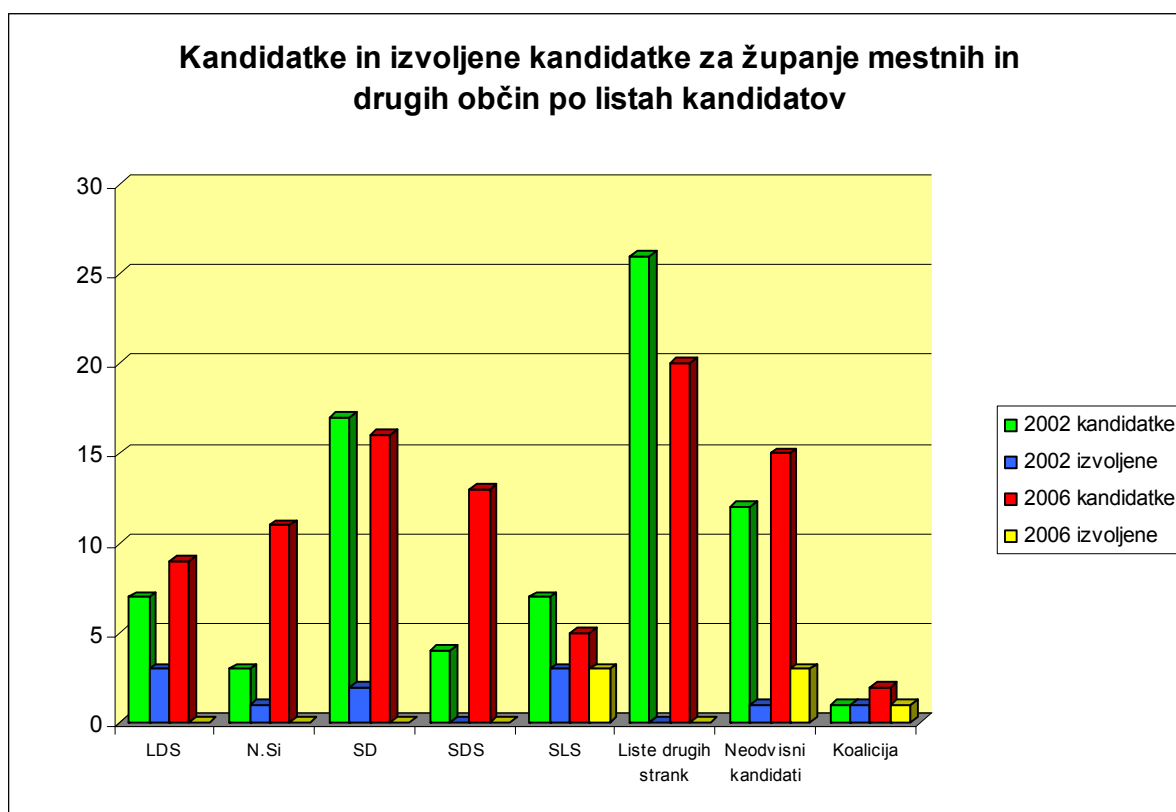
Vir: Kontelj in drugi 2007: 5.

Volilna udeležba je v mestnih občinah vedno nižja kot na ravni ostalih, prav tako je v vseh drugih krogih lokalnih volitev praviloma manjša. Stopnja volilne udeležbe se je zmanjšala na kar 58 %, ob tem je potrebno upoštevati, da so l. 2002 potekale predsedniške volitve, kar je povečalo volilno udeležbo.

6.1.3 Volitve za županje

Število kandidatk za županjo se je v letu 2002, ko je bilo teh kandidatk 77, v letu 2006 povečalo na 91 kandidatk. Uvedba t.i. kvot pri volitvah v občinski svet ni vplivala na povečanje deleža žensk, ki so kandidirale za županjo na lokalnih volitvah 2006. V letu 2002 je bilo izvoljenih 11 županj (**3 – LDS**, 1 – N.Si, 2 – ZLSD oz. SD, **3 – SLS**, 1 – Neodvisna kandidatka in 1 – skupna koalicij), v letu 2006 pa je bilo izvoljenih samo 7 županj, od tega **3 iz vrst SLS**, 3 kot neodvisne kandidatke in 1 iz skupne koalicije.

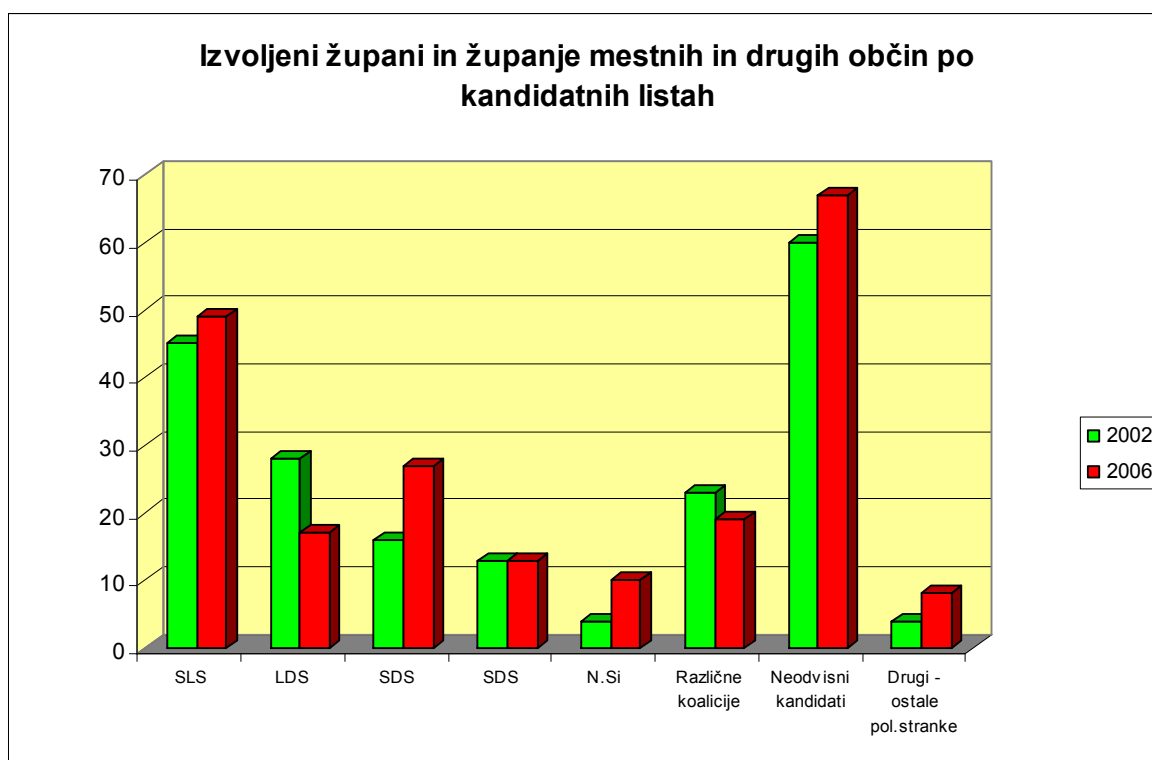
Graf 6.1.3.1: Kandidatke in izvoljene kandidatke za županje po listah kandidatov

Vir: Kontelj in drugi 2007: 8.

Najuspešnejši po vseh lokalnih volitvah so kandidati neodvisnih list, v letu 2002 je bilo za župana izvoljenih 60 neodvisnih kandidatov, v letu 2006 pa 67 kandidatov. Med političnimi strankami je najuspešnejša Slovenska ljudska stranka – 49 županov, mandat prej 45 županov. LDS je v primerjavi z letom 2002 – 28 županov, zmanjšala število v letu 2006 na 17, SDS pa je rezultat izboljšala, iz 16 na 27 županov. SD in N.Si, seveda s svojimi predhodnicami imata podoben, konstanten volilni rezultat, SD kar enako število v obeh mandatih, N.Si pa je število županov povečala za 6, torej skupaj 10. Trend je na slovenskih lokalnih volitvah »v zadnjih letih naraščajoče usmerjen v prid neodvisnim kandidatom, kar še zlasti velja za volitve županov. Neodvisnost kandidata kot enega izmed njegovih ključnih lastnosti je namreč za povprečnega slovenskega volivca druga najpomembnejša lastnost kandidata, takoj za njegovimi dosedanjimi političnimi izkušnjami« (Haček 2004: 72).

Graf 6.1.3.2: Izvoljeni župani in županje po kandidatnih listah

Vir: Kontelj in drugi 2007: 7.

6.2 Analiza lokalnih volitev 2002 in 2006 v občinskih in mestnih svetih

V letu 2002 je bilo 4976 kandidat, od skupaj 23 426 vseh kandidatov. Za leto 2006 pa je razlika ogromna, saj je bilo kar 8762 kandidat, od skupnih 26 721 vseh kandidatov. Število kandidat se je zaradi uvedbe t.i. kvot občutno povečalo, v letu 2006 pa so skoraj prišli 3 kandidati na eno kandidatko za članico občinskega sveta.

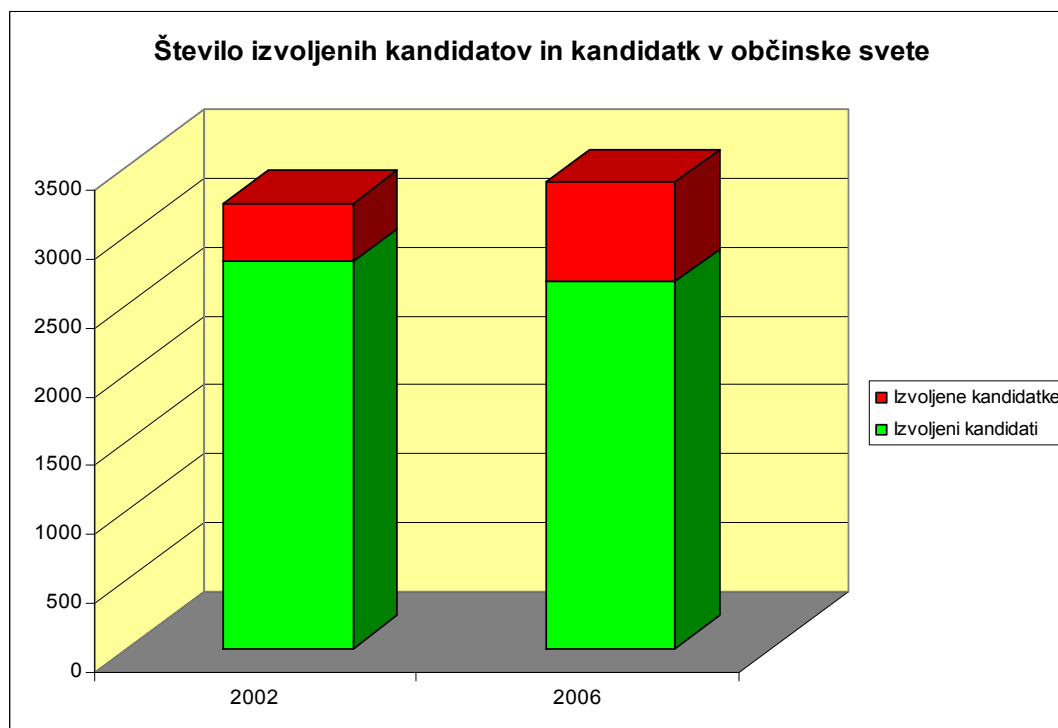
Prav tako je razvidna razlika tudi pri **grafu 6.2.2**, saj je v letu 2002 bilo **423** izvoljenih kandidat, v letu 2006 pa kar **728**, v letu 2006 se je posledično zmanjšalo število izvoljenih moških kandidatov iz 2808 na 2658 z zadnjimi lokalnimi volitvami. Na osnovi teh podatkov potrjujem zastavljeno hipotezo na začetku, in sicer, ukrepi zagotavljanja enakih možnosti moških in žensk so na lokalni volitvah 2006 prispevali k povečanju števila zastopanosti žensk v občinskih oz. mestnih svetih in v političnem življenju.

Graf 6.2.1: Število kandidatov in kandidatk v občinske svete

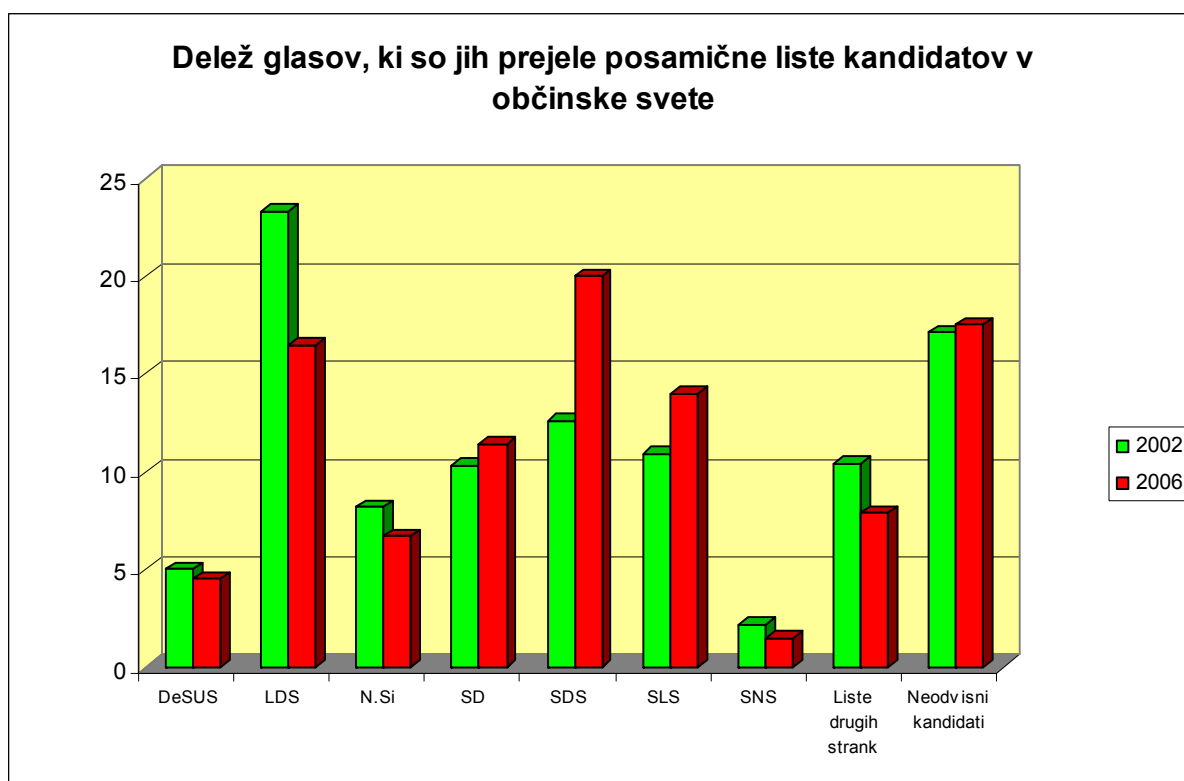
Vir: Internet 3 in internet 4.

Graf 6.2.2: Število izvoljenih kandidatov in kandidatk v občinske svete

Vir: Internet 3 in internet 4.

Graf 6.2.3: Delež glasov v občinske svete po listah kandidatov

Vir: Kontelj in drugi 2007: 14.

Pri LDS se je najbolj zmanjšal delež dobljenih glasov, in sicer iz 23,3 % na 16,5 %, delež se je prav tako zmanjšal N.Si, SNS in DeSUS-u. Delež na lokalnih volitvah 2006 pa se je povečal SD iz 10,3 % na 11,4 %, SDS – tej politični stranki se je delež najbolj povečal, in sicer iz 12,6 % na 20 %, prav tako neodvisnim kandidatom iz 17,1 % na 17,5 % ter SLS iz 10,9 % na 14 %. Če je za SLS veljalo, da ima največ županov v vseh mandatih lokalnih volitev, to zanjo ne velja pri volitvah v občinske svete, saj so leta 2002 bili boljši LDS, SDS in neodvisni kandidati, v letu 2006 pa SDS, LDS in neodvisni kandidati. Če prihaja največ županov iz vrst SLS, to še ne pomeni, da ima SLS največ predstavnikov v občinskih svetih, kar je odraz popolnoma drugačnega koncepta lokalnih volitev v primerjavi z državnozborskimi. Izjemno malo je namreč takšnih volivcev, ki se odločijo za kandidata za župana na podlagi politične pripadnosti, majhen delež je tudi takšnih, ki volijo kandidata za župana in kandidate za občinski svet na osnovi iste politične pripadnosti. V takšnih primerih pridejo do izraza prednosti in slabosti večinskega volilnega sistema in proporcionalnega volilnega sistema.

Tabela 6.2.4: Delež izvoljenih občinskih svetnic po nekaterih listah kandidatov

politične stranke/neodvisni kandidati/liste drugih strank	2002	2006
DeSUS	12,7 %	20,8 %
DS	0 %	30 %
LDS	14,7 %	25 %
N.Si	13,3 %	14,5 %
SD	19,1 %	27,4 %
SDS	9,2 %	23,8 %
SLS	10,3 %	17,8 %
SMS	15,8 %	25 %
SNS	9,5 %	11,8 %
ZELENI	7,7 %	16,7 %
ZZP	7,7 %	6,3 %
Liste drugih strank in koalicije	19,2 %	18,5 %
Neodvisni kandidati	13,5 %	19,7 %
SKUPAJ	13,1 %	21,5 %

Vir: Kontelj in drugi 2007: 17.

Delež izvoljenih žensk v občinske svete se je iz leta 2002, ko je bilo 13,1 % žensk v občinskih svetih, povečal v letu 2006 na 21,5 %. V letu 2002 so bile najpogosteje izvoljene svetnice iz list drugih strank in koalicij, SD, SMS, LDS, neodvisnih kandidat, N.Si, DeSUS, SLS, SDS itn. Največji delež izvoljenih občinskih svetnic po volitvah 2006 pa ima stranka DS, sledita ji parlamentarni stranki SD, LDS s 25 % in SMS s 25 %. Sledijo SDS, DeSUS, liste drugih strank in koalicije, SLS itn.

Na podlagi sledečih podatkov velja, da:

- imajo zelene stranke ženskam najbolj naklonjene strategije promocije, sledijo jim socialistične in socialdemokratske stranke;
- imajo stranke desnega dela ideološkega političnega kontinuuma: krščanskodemokratske stranke, stranke centra in ekstremistične stranke, najmanj mehanizmov za podporo ženskam v politiki;
- so liberalne in nekatere druge novejšje stranke izjeme, saj nimajo sicer formalno postavljenih pravil oziroma kvot, ki bi jih morala stranka upoštevati pri določanju kandidatnih list, vendar pa je praksa njihovega delovanja vzpodbudna, podatki o prisotnosti žensk na kandidatnih listah teh strank pa kažejo na naklonjenost prisotnosti žensk;
- analize politik posameznih zahodnoevropskih političnih strank kažejo, da stranke z ukrepi za promocijo žensk in s strategijami pozitivne akcije ali pozitivne diskriminacije praviloma ostajajo znotraj politik svojih strank (glej G. Antić 1998: 133–134).¹⁹

Na podlagi teh podatkov in več študij (Ilonszki, Siemienska, Antić, Havelkova), da je ideološka usmeritev strank eden pomembnejših pokazateljev strankarske naklonjenosti žensk v politiki ter da so stranke v sredini in levo od nje, bolj naklonjene večjemu deležu žensk v politiki kot pa desno usmerjene stranke, ki vidijo mesto žensk predvsem v privatni sferi, če pa že v javni sferi, naj bo to v ozadju, medtem, ko stranke v sredini oz. levo od nje vidijo ženske kot enakovredne moškemu v vseh pogledih (Jalušič in G. Antić 2001), potrjujem hipotezo, da imajo politične stranke v sredini in levo od nje v občinskih oz. mestnih svetih večje število žensk kot desno usmerjene stranke.

¹⁹ Za potrebe analize sem kot levo usmerjene stranke opredelila LDS, SD, DeSUS, SMS, DS, ZZP, ZELENI, kot desno usmerjene stranke pa N.Si, SDS, SLS in SNS. Le tri slovenske politične stranke – LDS, SLS in ZLSD oz. SD, imajo v svojih dokumentih zapisane zahteve po večji udeležbi žensk v politiki. Ženska sekcija pri ZLSD je pred volitvami 1996 prepričala člane kongresa, da so statutarno uvedli kvote v stranki, prav tako tudi kvote za volitve v Državni zbor, volitve županov ter v občinske svete. Statut je tako določal, da mora biti med kandidati za poslance vsaj 40 % kandidatk. Stranka je uvedla tudi članske volitve, kjer so lahko izbirali v katerem volilnem okraju bodo kandidirali na članskih volitvah in posledično tudi na parlamentarnih. Vzrokov, zakaj ZLSD kot edina stranka, ki je uveljavila kvote, ni imela nobene poslanke, je več (G. Antić 1998).

Na lokalni ravni, kjer potekajo volitve v več različicah: proporcionalnem volilnem sistemu, večinskem uninominalnem (v občini se oblikuje toliko volilnih enot kolikor je članov občinskega sveta) in večinskem plurinominalnem sistemu (oblikuje se volilne enote, v katerih se volijo dva ali trije člani sveta), se kaže, da so kandidatke dejansko uspešnejše oz. bolj izvoljive v okoljih z večinskim volilnim sistemom kot kandidatke v občinah s proporcionalnim volilnim sistemom. Ker je občin s takim sistemom manj, je prevladala težnja zmanjševanja izvoljivosti žensk (glej Fink Hafner in Krašovec 2004: 118).

6.3 Analiza lokalnih volitev 2002 in 2006 v mestnih občinah

Mestne občine predstavljajo v času volitev poseben del volilnega telesa, saj volilni bazen zajema največ volivcev, volilna udeležba pa je v mestnih občinah vedno slabša kot v ostalih občinah. Vse pomembnejše stranke imajo v mestih v veliki večini zelo aktivne in številčno najmočnejše lokalne podružnice političnih strank. Mesta so že od nekdaj bolj razvita kot ostali deli, verjetno tudi na področju političnega vključevanja žensk in enakovredne zastopnosti, zato me je zanimalo, ali je v mestnih svetih pred uvedbo kvot bil zastopan približno enak delež žensk oz. če so velika odstopanja. V Sloveniji imamo 11 mestnih občin, ki štejejo od 25 do 45 članov mestnih svetov.

- **Mestna občina Koper**

Tabela 6.3.1: Zastopnost žensk po kandidatnih listah v mestnem svetu občine Koper

Mestna občina Koper	2002	2006
ZLSD – SD	1	1
Koper je naš	1	4
LDS	1	1
SKUPAJ	3	6

Vir: Internet 5 in internet 6.

- **Mestna občina Kranj**

Tabela 6.3.2: Zastopnost žensk po kandidatnih listah v mestnem svetu občine Kranj

Mestna občina Kranj	2002	2006
SDS	1	2
ZLSD - SD	0	2
LDS	0	2
Mladi za Kranj	0	1
SKUPAJ	1	7

Vir: Internet 7 in internet 8.

- **Mestna občina Velenje**

Tabela 6.3.3: Zastopanost žensk po kandidatnih listah v mestnem svetu občine Velenje

Mestna občina Velenje	2002	2006
ZLSD – SD	2	4
SDS	1	2
DeSUS	2	2
LDS	0	2
SKUPAJ	5	10

Vir: Uradni vestnik MO Velenje, 13/02 in 34/06.

- **Mestna občina Maribor**

Tabela 6.3.4: Zastopanost žensk po kandidatnih listah v mestnem svetu občine Maribor

Mestna občina Maribor	2002	2006
SDS	1	2
Mladi Maribora	2	0
LDS*	5	2
ZLSD – SD	2	3
Glas žensk Slovenije	2	0
ZELENI	1	1
Lista za pravičnost in razvoj	0	2
SLS	0	2
DeSUS	0	1
Gibanje za pravičnost in razvoj	0	1
Lista upokojencev Maribor	0	1
SMS	0	1
SKUPAJ	13	16

* V mestnem svetu občine Maribor je LDS na lokalnih volitvah 2006 izgubila kar 3 svetnice, razlog so verjetno nesoglasja in menjava vodstva v vrhu stranke, zaradi česar stranka ni imela tolikšne podpore.

Vir: Internet 9 in internet 10.

- **Mestna občina Slovenj Gradec**

Tabela 6.3.5: Zastopanost žensk po kandidatnih listah v mestnem svetu občine Slovenj Gradec

Mestna občina Slovenj Gradec	2002	2006
LDS	1	0
ZLSD – SD	1	2
Neodvisna lista »Odprimo vrata«	1	0
SDS	0	1
SMS	1	0
SNS	1	0
SKUPAJ	5	3

Vir: Tilen Klugler, Mestna občina Slovenj Gradec

- **Mestna občina Murska Sobota**

Tabela 6.3.6: Zastopanost žensk po kandidatnih listah v mestnem svetu občine Murska Sobota

Mestna občina Slovenj Gradec	2002	2006
ZLSD – SD	1	1
LDS	0	3
SDS	0	3
SKUPAJ	1	7

Vir: Ivanka Cifer, Mestna občina Murska Sobota

- **Mestna občina Ptuj**

Tabela 6.3.7: Zastopanost žensk po kandidatnih listah v mestnem svetu občine Ptuj

Mestna občina Ptuj	2002	2006
LDS	1	2
ZLSD - SD	1	1
DeSUS	1	1
SDS	0	3
SKUPAJ	3	7

Vir: Milan Korže, Mestna občina Ptuj in internet 11.

- **Mestna občina Ljubljana**

Tabela 6.3.8: Zastopanost žensk po kandidatnih listah v mestnem svetu občine Ljubljana

Mestna občina Ljubljana	2002	2006
Lista Zorana Jankovića	0	9
SDS	1	2
ZLSD - SD	4	2
N.Si	1	0
LMM	1	0
LDS	7	1
SKUPAJ	14	14

Vir: Gregor Rigler, Mestna občina Ljubljana in internet 12.

- **Mestna občina Novo mesto**

Tabela 6.3.9: Zastopanost žensk po kandidatnih listah v mestnem svetu občine Novo mesto

Mestna občina Novo mesto	2002	2006
N.Si	0	1
SMS	1	0
LDS	1	1
SLS	1	1
Franc Koncilija in skupina volivcev	2	0
ZLSD – SD	1	0
DeSUS	1	1
SDS	0	1
Zveza za Dolenjsko	0	3
SKUPAJ	7	8

Vir: Darko Habjanič, MO Novo mesto in internet 13.

- **Mestna občina Nova Gorica**

Tabela 6.3.10: Zastopanost žensk po kandidatnih listah v mestnem svetu občine Nova Gorica

Mestna občina Nova Gorica	2002	2006
*Lista za razvoj kr. skupnosti in gospodarstva	1	0
Smer mladih	1	0
ZLSD - SD	1	2
Lista Roberta Goloba	0	2
SDS	0	2
Lista za kakovost življenja	0	1
ZZP	0	1
LDS	0	1
SKUPAJ	3	9

* Baša Dejana je nastopala v mandatu 2002–2006 pod Listo za razvoj krajevnih skupnosti in gospodarstva (bila je izvoljena s preferenčnimi glasovi), v mandatu 2006–2010 pa nastopa pod listo LDS.

Vir: Branka Bukovec, MO Nova Gorica in internet 14.

- **Mestna občina Celje**

Tabela 6.3.11: Zastopanost žensk po kandidatnih listah v mestnem svetu občine Celje

Mestna občina Celje	2002	2006
Mladi za našo prihodnost	1	1
LDS	2	3
N.Si	1	1
ZLSD - SD	1	2
SDS	1	3
SLS	0	3
ZELENI	0	1
SKUPAJ	6	14

Vir: Aleš Vrečko, MO Celje.

Rezultati kažejo, da je v mandatu 2002–2006 bilo v mestnih svetih skupaj izvoljenih 61 svetnic, od tega **LDS – 18**, ZLSD – 15, neodvisne liste – 12, SDS – 5, DeSUS – 4, SMS – 2, N.Si – 2, SLS – 1, SNS – 1, ZELENI – 1. V mandatu 2006–2010 je bila izvoljena 101 svetnica, od tega **neodvisne liste – 26**, SDS – 21, SD – 20, LDS – 18, SLS – 6, DeSUS – 5, ZELENI – 2, N.Si – 2, SMS – 1.

V MO Murska Sobota se je delež svetnic najbolj povečal, kar za 7x, prav tako v MO Kranj, za več kot 2x v MO Celje, medtem, ko je MO Ljubljana po zastopanosti žensk ostala na isti ravni itn.²⁰

Tudi v primeru mestnih občin se kaže izrazit fenomen neodvisnih list, v ospredju po zastopanosti žensk v obeh mandatih so vsekakor stranke v sredini in levo od nje kot so SD, in LDS, medtem, ko je v tem krogu tudi SDS, ki je povečala število svetnic v primerjavi s prejšnjim mandatom kar za 16, SLS za 5, DeSUS za 1, prav tako ZELENI. N.Si je ostala na isti ravni.

Tabela 6.3.12: Zastopanost žensk po kandidatnih listah v mestnih svetih

Zastopanost žensk po kandidatnih listah v mestnih svetih	2002	2006
LDS	18	18
SDS	5	21
SD	15	20
DeSUS	4	5
SLS	1	6
SMS	2	1
SNS	1	0
ZELENI	1	2
N.Si	2	2
Neodvisne liste	12	26
SKUPAJ	61	101

Vir: Vsi viri od tabele 6.3.1 do tabele 6.3.11.

²⁰ Pod neodvisne liste sem vključila npr. listo Zorana Jankovića, Zvezo za Dolenjsko, Gibanje za pravičnost in razvoj, Glas žensk Slovenije, Mladi Maribora, ZZP, Koper je naš, Mladi za Kranj, Lista za pravičnost in razvoj, Lista upokojencev Maribor, LMM, Franc Koncilija in skupina volivcev, Smer mladih, Mladi za našo prihodnost, Lista za kakovost življenja itn.

Tudi na podlagi zastopanosti žensk v mestnih občinah potrjujem obe postavljeni hipotezi, pri čemer pa je v mandatu 2006–2010 viden izrazit porast neodvisnih list in pa politične stranke SDS, ki je tudi v DZ RS številčno najbolj zastopana. Stranke v sredini in levo od nje so aktivneje vključevale ženske na realno izvoljiva mesta v obeh mandatih, medtem ko je pri desno usmerjenih strankah, viden izrazit porast, zaradi uvedbe kvot. V tem primeru drži, da slednje vidijo ženske bolj v privatni sferi, kot v javni. Zastopanost žensk je odvisna tudi od rezultata županskih volitev, saj je ponavadi župan tisti, ki predstavlja določeno listo, na podlagi tega ima ta lista tudi večje število mestnih svetnikov, posledično tudi žensk, rezultat je odvisen tudi od stanja na državnem nivoju in kakšno podporo uživa stranka, kar vpliva tudi na lokalna okolja.

7. ZAKLJUČEK

Splošni svetovni trendi kažejo na majhno prisotnost žensk v politiki, tudi v lokalni. Slovenija pri tem ni nobena izjema. Mnoge države skušajo uvesti pozitivne sankcije s pomočjo kvot, to se je zgodilo tudi z zadnjimi lokalnimi volitvami leta 2006, ko je bilo poglobitno, da vsakemu od obeh spolov pripada za prve redne volitve najmanj 20 % in za naslednje redne volitve najmanj 30 % kandidatur oz. mest na kandidatni listi, prav tako je bilo potrebno kandidate oz. kandidate na prvi polovici kandidatne liste razporediti izmenično najmanj vsakega tretjega kandidata po spolu. Na lokalnih volitvah 2002 v primerjavi z letom 2006 ni bilo pogojenih nobenih zakonskih določil. Razloge za nižjo zastopanost žensk v vsej javni sferi in ne samo v politiki, je moč iskati že v zgodovini, kjer je ženska že od nekdaj imela podrejeno vlogo, ki jo je priklenila na družino in delo doma, moški pa je prevzemal funkcije vzdrževalca – lovca družine.

Iz analize je razvidno, da se je število občinskih svetnic v primerjavi z lokalnimi volitvami 2002 izredno povečalo. Delež izvoljenih žensk v občinske svete se je iz leta 2002, ko je bilo 13,1 % žensk v občinskih svetih, povečal v letu 2006 na 21,5 %. V letu 2002 so bile najpogosteje izvoljene svetnice iz list drugih strank in koalicij, SD, SDS, SMS, LDS, neodvisnih kandidat, N.Si, DeSUS, SLS, SDS itn. Največji delež izvoljenih občinskih svetnic po volitvah 2006 pa ima stranka DS, sledita ji parlamentarni stranki SD, LDS s 25 % in SMS s 25 %. Sledijo SDS, DeSUS, liste drugih strank in koalicije, SLS itn. V letu 2002 je bilo 4976 kandidat, od skupaj 23 426 vseh kandidatov. Za leto 2006 pa je razlika ogromna, saj je bilo kar 8762 kandidat od skupnih 26 721 vseh kandidatov. Število kandidat se je zaradi uvedbe t.i. kvot občutno povečalo, v letu 2006 pa so prišli skoraj 3 kandidati na eno kandidatko za članico občinskega sveta. V letu 2002 je bilo 423 izvoljenih kandidat, v letu 2006 pa kar 728, v letu 2006 se je posledično zmanjšalo tudi število izvoljenih moških kandidatov iz 2808 na 2658 z zadnjimi lokalnimi volitvami.

Na osnovi teh podatkov sem potrdila prvo zastavljeno hipotezo, in sicer, ukrepi zagotavljanja enakih možnosti moških in žensk so na lokalnih volitvah 2006 prispevali k povečanju števila zastopanosti žensk v občinskih oz. mestnih svetih in v političnem življenju. Kvote so se v tem primeru izkazale kot učinkovit mehanizem, s pomočjo katerega je možno v zelo kratkem času doseči zelene učinke. Zahteve po kvotah so rezultat mnogih prizadevanj, da se izboljša zastopanost žensk v politiki, sočasno pa se jim odpre možnost politične kompeticije. Politična in civilnodružbena prizadevanja so na podlagi raznih zakonov,

spremenjene in dopolnjene volilne zakonodaje torej prinesle rezultate. Prvo postavljeno hipotezo potrjujem tudi na podlagi zastopanosti žensk v mestnih občinah.

Na podlagi ostalih podatkov in teorij, sem potrdila tudi drugo hipotezo, da imajo politične stranke v sredini in levo od nje v občinskih svetih večje število žensk kot desno usmerjene stranke. Enako sem ugotovila tudi pri mestnih občinah, pri čemer pa je v mandatu 2006–2010 viden izrazit porast neodvisnih list in pa politične stranke SDS, ki ima sedaj kar 21 mestnih svetnic, v prejšnjem mandatu pa samo 5. V veliki večini se stranke spreminjajo tako organizacijsko kot vsebinsko in so postale tudi bolj dojemljive za potrebe in interese žensk. Vendar ob tem opozarjam, da ene bolj, druge manj, saj če že podrobno preučim rezultate, se kaj kmalu pokaže jasna in nekoliko drugačna slika. Lahko rečem, da bi se politična kontinuiteta, če ne bi bile zakonsko uvedene kvote, nadaljevala, ne glede na to, koliko si civilna in tudi politična sfera prizadevata za izboljšanje položaja žensk v politiki.

Vsak politik začne graditi svojo pot v svojem domačem okolju – v občini, zato me ne preseneča dejstvo, da je tudi zastopanost žensk v slovenskem parlamentu tako nizka. Potrebno je najprej razbliniti strogo okvirjeno tradicionalno miselnost, potrebne so še večje spremembe na področju zakonodaje, prav tako morajo politične stranke in nenazadnje tudi neodvisne liste korenito spremeniti vcepljene kulturne predstave o moškosti in ženskosti, čeprav so predvsem stranke leve sredine kar nekaj korakov v ospredju tako po miselnosti kot po realni sliki. Desno usmerjene stranke poudarjajo pristope, ki bi postopno spremenili položaj, glavni ukrep vidijo predvsem v spremembi političnega okolja in v kulturi stranke, medtem, ko levo usmerjeni akterji predlagajo konkretne rešitve, ki pa jih niso povezovali z zelo širokim družbenim kontekstom. Med političnimi strankami je torej mogoče zaznati velike razlike v diskurzu.

Pri zastopanosti žensk v politiki je možno prepoznati več različnih problemov, kot so problem tradicionalne vloge žensk, ki uvršča ženske v drugačen položaj kot moške, politični sistem je tisti, ki ne zagotavlja enakih pogojev moških in žensk, prav tako pa je mogoče prepoznati tisti ključen problem, ki mu lahko rečemo »svoboda izbire« in ki predstavlja enakost žensk in moških, vstopiti v politiko in biti izvoljen. Odločitev je njihova, kljub temu, da se problem že jasno pokaže pri delitvi na spol, kot jasno določeno ločnico, ta ločnica pa ne preseže družbene kategorije. In, če se v naslovu diplomske naloge sprašujem, če so ženske v lokalni politiki utopija ali realnost, lahko rečem, da se instrument kvot kaže kot začetno sredstvo za realno rešitev. V tem pogledu ženske v lokalni politiki niso utopična zgodba, saj realna slika tega ne predstavlja. Vendar je to brez dvoma tudi posledica, da so bile uvedene

kvote. Zakonodaja se kaže očitno kot najmočnejši instrument za zagotavljanje večje zastopanosti žensk, medtem ko je načelo o integraciji enakih možnosti spolov, v splošnem ni sprejeto kot politična strategija.

Ženske morajo biti v politični areni nujno prisotne, saj v politiko vnašajo nove dimenzije sodelovanja in razsežnosti, čeprav to »v sami osnovi ne bo spremenilo značaja politike ali – enostavno rečeno – sveta ne bo postavilo na glavo. Nasprotno, izkušnje držav jasno pokažejo, da se bo paleta novih političnih ženskih imen porazdelila po kontinuumu od konzervativnih in desnih preko sredinskih do levih in do feminističnih« (G. Antić 1998: 152). »Politika bo tudi po vstopu večjega števila žensk ostala v svojem jedru poskus posredovanja med resnicami in poskus te resnice in interese obrusiti ter jim omogočiti način sprejemljivega soobstoja. Najverjetneje pa bo zaradi tega bolj raznolika, razgibana in pestra« (G. Antić 1998: 152–153).

Uvedba kvot je prinesla boljšo statistično sliko pri zastopanosti žensk v lokalni politiki, kljub temu, da so ljudje vse manj politično aktivni in ne kažejo prevelikega interesa zanjo. Razlogov za to je veliko, poglavitno pa je predvsem, da se bodo ženske začele zavedati, da je njihovo mesto tudi v javni sferi, ne samo v privatni, torej tudi v lokalni politiki, kjer se prične politična pot vsake posameznice.

»Če bodo spremembe s pomočjo kvot delovale v želeni smeri, bodo ženske kot pomembna družbena skupina lahko razvile svoj pogled na politiko, uresničile svoje prioritete v njej in sprejemale politične odločitve po lastni presoji« (G. Antić 1998: 152).

8. LITERATURA

Samostojne publikacije:

1. Brezovik, Boštjan, Božo Grafenauer, Žan Oplotnik in Milan Železnik (1994): *Pristojnosti slovenskih občin*. Maribor: Inštitut za lokalno samoupravo in javna naročila.
2. Budge, Ian (1996): *The new challenge of Direct Democracy*. Cambridge: Polity Press.
3. Della Porta, Donatella (2003): *Temelji politične znanosti*. Ljubljana: Sophia.
4. *Equality between women and men in the European Union 2005*. Luxembourg: Official Publications of the European Communities.
5. Fink Hafner, Danica (2001): *Politične stranke*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
6. Fink Hafner, Danica (2004): *Politične stranke in interesne skupine (zapiski iz predavanj in prosojnice)*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
7. Gaber Antić, Milica (1998): *Ženske v parlamentu*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
8. Grad, Franc, Igor Kaučič, Ciril Ribičič in Ivan Kristan (1996): *Državna ureditev Slovenije*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
9. Grad, Franc (2000): *Parlament in vlada*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
10. Grad, Franc, Marko Golobič in Pavle Svete (2002): *Predpisi o volitvah 2002 s komentarji in pojasnili*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
11. Grad, Franc in Pavle Svete (2006): *Lokalne volitve 2006*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
12. Jalušič, Vlasta in Milica G. Antić (2001): *Ženske, politike, možnosti: perspektive politike enakih možnosti v srednji in vzhodni Evropi*. Ljubljana: Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije.
13. Janda, Kenneth, Jeffrey M. Berry in Jerry Goldman (1992): *The challenge of democracy: Government in America*. Boston: Houghton Mifflin Company.
14. Kaučič, Igor in Franc Grad (2001): *Ustavna ureditev Slovenije*. Ljubljana: GV Založba.
15. Kontelj, Martina, Danilo Dolenc in Ida Repovž Grabnar (2007): *Lokalne volitve 1994 – 2006*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
16. Kozmik, Vera (1994): *Ženske v političnih strankah*. Ljubljana: Mihelač.
17. *Report on equality between women and men 2007*. Luxembourg: Official Publications of the European Communities.

18. *RESOLUTION on the national programme for equal opportunities for women and men, 2005-2013 2006*. Ljubljana: Vlada Republike Slovenije, Urad za enake možnosti.
19. Struc Majda (2008): *'Equal opportunities for all – gender equality'*. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.
20. Šmidovnik, Janez (1995): *Lokalna samouprava*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
21. Ule, Mirjana, Anuška Ferligoj in Tanja Rener (1990): *Ženska, zasebno, politično ali "ne vem, sem neodločena"*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
22. Virant, Grega (2004): *Pravna ureditev javne uprave*. Ljubljana: Fakulteta za upravo.
23. Vlaj Stane in Vesna Juvan Gotovac (1999): *Predpisi o lokalni samoupravi*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
24. Vlaj, Stane (2001): *Uvod v javno upravo*. Ljubljana: Visoka upravna šola.
25. Skrt, Bojana (1994): *Ženska izmena v politiki*. Ljubljana: Mihelač.

Članki v revijah in zbornikih:

1. Adam, Frane (1991): Politična participacija kot sestavina kakovosti življenja. *Družboslovne razprave*, 8 (12), 102–117.
2. Axford, Barrie (2002): Political Participation. V Axford Barrie, Gary K. Browning, Richard Huggins in Ben Rosamond (ur.): *Politics: An introduction second edition*, 121–122. London: Routledge.
3. Brezovšek, Marjan (1995): Politična participacija. *Teorija in praksa* 32 (3–4), 199–211.
4. Cerar, Miro (1999): Ženski in moški element v politiki. V Milica G. Antić in Jasna Jeram (ur.): *ŽENSKE, politika, demokracija: za večjo prisotnost žensk v politiki*, 133–139. Ljubljana: Urad za žensko politiko.
5. Fink Hafner, Danica in Alenka Krašovec (2004): Vpliv volilnega sistema na delež žensk v nacionalnem in lokalnih predstavniških telesih v Sloveniji. V Marjan Brezovšek, Miro Haček in Alenka Krašovec (ur.): *Lokalna demokracija I. Analiza lokalnih volitev 2002*, 102–124. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
6. Haček, Miro (2004): Fenomen neodvisnih kandidatov in list neodvisnih kandidatov na lokalnih volitvah. V Marjan Brezovšek, Miro Haček in Alenka Krašovec (ur.): *Lokalna demokracija I. Analiza lokalnih volitev 2002*, 63–74. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
7. Haček, Miro (2004): Lokalne volitve zgolj kot indikator za parlamentarne? V Marjan Brezovšek, Miro Haček in Alenka Krašovec (ur.): *Lokalna demokracija I. Analiza lokalnih volitev 2002*, 22–35. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
8. Jogan, Maca (1990): Empirično raziskovanje in re/produciranje hierarhije med spoloma. *Metodološki zvezki*, 42–48.
9. Krašovec, Alenka (1999): Vpliv okolij na prisotnost žensk v politiki. V Milica G. Antić in Jasna Jeram (ur.): *ŽENSKE, politika, demokracija: za večjo prisotnost žensk v politiki*, 207–231. Ljubljana: Urad za žensko politiko.
10. Krašovec, Alenka in Danica Fink Hafner (2004): Politične izkušnje in volitve: posredna diskriminacija žensk. V Marjan Brezovšek, Miro Haček in Alenka Krašovec (ur.): *Lokalna demokracija I. Analiza lokalnih volitev 2002*, 75–101. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
11. Kuster Lipicer, Simona (2002): Lokalne volitve in dejavnosti, povezane z njimi – pogled iz zornega kota volivca. V Marjan Brezovšek, Miro Haček in Alenka Krašovec

- (ur.): *Lokalna demokracija I. Analiza lokalnih volitev 2002*, 75–101. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
12. Lovenduski, Loni (1999): Strategije za povečanje zastopanosti žensk v politiki. V Milica G. Antić in Jasna Jeram (ur.): *ŽENSKE, politika, demokracija: za večjo prisotnost žensk v politiki*, 29–51. Ljubljana: Urad za žensko politiko.
13. Makarovič, Matej (2002): Demokracija v Sloveniji. *Dokumenti SJM FDV-IDV*, 65–87.
14. Pristavec Đogić, Mojca (2007): Zastopanost spolov v sistemu volitev v Sloveniji – zakonodaja. *Volilna zakonodaja*. Državni zbor RS, raziskovalni oddelek.
15. Ribičič, Ciril (1999): Volilni sistem in zastopanost žensk. V Milica G. Antić in Jasna Jeram (ur.): *ŽENSKE, politika, demokracija: za večjo prisotnost žensk v politiki*, 141–171. Ljubljana: Urad za žensko politiko.
16. Thane, Pat (2002): Women's Participation in Political and Public Life: *Building on Past Experience. What has changed and why since women got the vote?*, 1–7. University of London: Institute of Historical Research.

Pravni viri:

1. Uradni list RS (2002): *Zakon o enakih možnostih žensk in moških*. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200259&stevilka=2837> (27. maj 2008).
2. Uradni list RS (2004): *Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja*. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/content?id=49027&part=u&highlight=zakon+o+uresni%C4%8Devanju+na%C4%8Dela+enakega+obravnavanja> (27. maj 2008).
3. Uradni list RS (2004): *Zakon o volitvah poslancev iz RS v Evropski parlament*. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/content?id=48369&part=u&highlight=zakon+o+volitvah+poslancev+iz+rs+v+evropski+parlament> (27. maj 2008).
4. Uradni list RS (2006): *Zakon o volitvah v Državni zbor*. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/content?id=76022&part=u&highlight=zakon+o+volitvah+v+dr%C5%BEavni+zbor> (26. maj 2008).
5. *Uradni list RS (2006): Spremembe in dopolnitve zakona o volitvah v Državni zbor*. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/content?id=74641&part=u&highlight=zakon+o+volitvah+v+dr%C5%BEavni+zbor> (26. maj 2008).
6. *Uradni list RS (1993): Zakon o lokalnih volitvah*. 7/1994, 33/1994, 70/1995, 51/2002, 72/2005, 100/2005, 121/2005, 22/2006, 46/2007, 54/2007, 60/2007, 94/2007, 45/2008. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/content?id=58648&part=u&highlight=zakon+o+lokalnih+volitvah> (25. maj 2008).

7. Uradni list RS (1994): *Zakon o političnih strankah*. 62, 70/2000, 51/2002, 69/2005, 100/2005, 103/2007. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/search?cmd=search&q=zakon+o+politi%C4%8Dnih+strankah&searchby=t&year=&searchin=u&rubric=§=> (25. maj 2008).
8. Občinska volilna komisija MO Velenje (2002): *Uradni vestnik MO Velenje 13*. Dostopno na http://www.velenje.si/filelib/vestniki/letnik_2002/vestnik_13-2002.pdf (20. maj 2008).
9. Občinska volilna komisija MO Velenje (2006): *Uradni vestnik MO Velenje 34*. Dostopno na <http://arhiva.velenje.si/Vestniki/2006/Vestnik%2034-2006.pdf> (20. maj 2008).
10. *European Community acts* (2005). Luxembourg: Official Publications of the European Communities.

Internetni viri:

1. Internet 1:

Svarog (2008): *Desnica in levica*.

Dostopno na http://baza.svarog.org/sociologija/teorija_drzave/desnica_in_levica.php (22. maj 2008).

2. Internet 2:

Uradni list RS (2002): *Zakon o enakih možnostih žensk in moških – ZEMŽM*.

Dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200259&stevilka=2837> (27. maj 2008).

3. Internet 3:

Statistični urad RS (2007): *Lokalne volitve, 1994 – 2006*.

Dostopno na http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=850 (25. maj 2008).

4. Internet 4:

Društvo Polituss: *Statistika lokalnih volitev*.

Dostopno na

http://www.polituss.org/polituss/index.php?option=com_content&task=view&id=231&Itemid=52 (26. maj 2008).

5. Internet 5:

MO Koper (2002): *Poročilo o izidu rednih lokalnih volitev, 10.11.*

Dostopno na <http://www.koper.si/dokument.aspx?id=3430> (1. junij 2008).

6. Internet 6:

MO Koper (2006): *Poročilo o izidu lokalnih volitev*.

Dostopno na <http://www.koper.si/dokument.aspx?id=11719> (1. junij 2008).

7. Internet 7:

MO Kranj (2002): *Lokalne volitve*.

Dostopno na <http://www.kranj.si/podrocje.aspx?id=477> (1. junij 2008).

8. Internet 8:

MO Kranj (2006): *Lokalne volitve*.

Dostopno na <http://www.kranj.si/podrocje.aspx?id=474> (1. junij 2008).

9. Internet 9:

MO Maribor (2002): *Poročilo o rezultatu volitev članov mestnega sveta Mestne občine Maribor*.

Dostopno na <http://www.maribor.si/dokument.aspx?id=2538> (23. maj 2008).

10. Internet 10:

MO Maribor (2006): *Mestni svet*.

Dostopno na <http://www.maribor.si/podrocje.aspx?id=348> (23. maj 2008).

11. Internet 11:

MO Ptuj (2006): *Sestava mestnega sveta*.

Dostopno na http://www.ptuj.si/_pdf/mestni_svet_sestava_sveta.pdf (29. maj 2008).

12. Internet 12:

MO Ljubljana (2006): *Člani Mestnega sveta Ljubljana po listah*.

Dostopno na http://www.ljubljana.si/si/mol/mestni_svet/clani/clani_po_listah/default.html (1. junij 2008).

13. Internet 13:

MO Novo mesto (2006): *Občinski svet*.

Dostopno na <http://www.novomesto.si/si/obcina/svet/> (1. junij 2008).

14. Internet 14:

MO Nova Gorica (2006): *Sestava mestnega sveta*.

Dostopno na <http://www.nova-gorica.si/?lng=slo&vie=cnt&gr1=mesSve&gr2=ses> (1. junij 2008).

15. Internet 15:

Lokalne volitve (2006): *Seznam občin*.

Dostopno na http://volitve.gov.si/lv2006/kandidati/seznam_obcin.html (19. maj 2008).

16. Internet 16:

Republiška volilna komisija (2002): *Lokalne volitve*.

Dostopno na <http://volitve.gov.si/lv2002/> (20. maj 2008).

17. Internet 17:

Lokalne volitve (2002): *Rezultati volitev*.

Dostopno na <http://www.dvk.gov.si/volitve2002/index.html> (20. maj 2008).

18. Internet 18:

Urad za enake možnosti (2008): *Zakonodaja in dokumenti*.

Dostopno na http://www.uem.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/ (21. maj 2008).

9. PRILOGA

Kratice in polna imena nekaterih kandidatnih list:

DS – Demokrati Slovenije

DeSUS – Demokratična stranka upokojencev Slovenije

GŽZ – Glas žensk Slovenije

LDS – Liberalna demokracija Slovenije

N.Si (SKD) – Nova Slovenija – Krščanska ljudska stranka

SDS – Slovenska demokratska stranka

SD (ZLSD) – Socialni demokrati

SLS – Slovenska ljudska stranka

SNS – Slovenska nacionalna stranka

SMS – Stranka mladih Slovenije

ZZP – Zveza za Primorsko

ZELENI – Zeleni Slovenije

